

OTSUS

08.05.2008.a nr 3.1-8/08-020KO

Koondumise nr 32/2007 Terve Pere Apteek OÜ ja OÜ Saku Apteek keelamine

1. Koondumine

Konkurentsiamet on 10.12.2007 saanud koondumise teate, mille kohaselt vastavalt eraisiku Külli Männik ja Terve Pere Apteek OÜ (edaspidi Terve Pere Apteek) vahel sõlmitud osa võlaõiguslikule müügilepingule Terve Pere Apteek omandab [...] % OÜ Saku Apteek (edaspidi Saku Apteek) osadest. Tehingu tulemusel omandab Terve Pere Apteek valitseva mõju Saku Apteegi üle konkurentsiseaduse (edaspidi KonkS) § 2 lg 4 tähenduses. Seega on tegemist koondumisega KonkS § 19 lg 1 p 2 sätestatud viisil.

Konkurentsiamet avaldas 11.12.2007 Terve Pere Apteegi ja Saku Apteegi koondumise teate saamise kohta teate väljaandes „Ametlikud Teadaanded”.

Seoses vajadusega teha kindlaks, kas käesolev koondumine võib tekitada või tugevdada turgu valitsevat seisundit, mis oluliselt kahjustab konkurentsi kaubaturul KonkS § 22 lg 3 tähenduses, alustati Konkurentsiameti peadirektori 08.01.2008 otsusega nr 08-0021/001 käesoleva koondumise osas täiendav menetlus vastavalt KonkS § 27 lg 1 punktile 2.

08.02.2008 esitas Terve Pere Apteek Konkurentsiametile vaide eelnimetatud täiendava menetluse alustamise otsusele. 15.02.2008 tegi Konkurentsiamet vaideotsuse, millega jättis vaide rahuldamata.

25.02.2008 saatis Konkurentsiamet Terve Pere Apteegi esindajale Sotsiaalministeeriumi vastuse Konkurentsiameti järelepärimisele seoses koondumisega ravimiturul ning 12.03.2008 saatis Konkurentsiamet Terve Pere Apteegi esindajale omapoolse hinnangu käesolevale koondumisele. Sotsiaalministeeriumi seisukoht oli, et koondumine võib konkurentsiolukorra halvenemise tõttu kahjustada nii ravimite geograafilist ja majanduslikku kättesaadavust kui ka ravimite ratsionaalset (st parima efektiivsuse, ohutuse ja hinna-efektiivsuse suhtega ravimite) kasutamist. Konkurentsiameti hinnangu kohaselt kahjustaks igasugune Magnum AS-i kontserni kuuluvate ettevõtjate poolt koondumise teel positsiooni tugevdamine nii apteegiteenuste kaubaturgudel kui nendega vertikaalselt seotud kaubaturul oluliselt konkurentsi.

09.04.2008 (e-maili teel 03.04.2008) sai Konkurentsiamet Terve Pere Apteegi vastuse Konkurentsiameti hinnangule (sh Sotsiaalministeeriumi kirjale). Saadetud vastuses ei nõustunud Terve Pere Apteek Sotsiaalministeeriumi ja Konkurentsiameti seisukohtadega ning avaldas arvamust, et Terve Pere Apteegi poolt Saku Apteegi omandamine ei too kaasa ühelgi ettevõtjal turgu valitseva seisundi tekkimist ega tugevnemist ning samuti ei kahjusta käesolev koondumine muul viisil oluliselt konkurentsi.

10.04.2008 viidi Magnum AS-i (Terve Pere Apteegi emattevõtja) taotlusel tema suuliseks ärakuulamiseks läbi istung, milles osalesid Magnum AS-i, Sotsiaalministeeriumi ja Konkurentsiameti esindajad.

Suulisel ärakuulamisel saadud informatsiooni täpsustamiseks ja kontrollimiseks saatis Konkurentsiamet 15.04.2008 teabenõude Magnum AS-ile ning 16.04.2008 Apteekide Koostöö AS-ile ja osaihingule Patrika.

2. Koondumise osalised

KonkS § 20 p 2 järgi on koondumise osaline füüsiline isik või ettevõtja, kes omandab valitseva mõju ühe ettevõtja või tema osa või mitme ettevõtja või nende osade üle ja KonkS § 20 p 4 järgi on koondumise osaline ettevõtja, kelle üle või kelle osa üle omandatakse valitsev mõju. Seega on käesoleval juhul koondumise osalisteks Terve Pere Apteek ja Saku Apteek.

Terve Pere Apteek on Magnum AS-i tütar-ettevõtja. Terve Pere Apteegile ja tema tütar-ettevõtjale Ravikeskuse Apteek OÜ-le kuulub 75 apteeki üle kogu Eesti Vabariigi territooriumi. Lisaks kuuluvad Magnum AS kontserni ravimite hulgemüügiga tegelevad Magnumi Medical OÜ, Magnum Medical Veterinaaria AS (vet.ravimite hulgemüük), Magnum Dental AS (hambaravi toodete ja tarvikute müük), lisaks Magnum Health OÜ (mitteravimite hulgemüük) ja Magnum Logistics OÜ (ravimite logistika) ning samuti tütar-ettevõtjad Lätis, Leedus ja Soomes. Magnum AS-l on ka 49%-line osalus OÜ-s Patrika, kellele kuulub 40 apteeki üle kogu Eesti. Kogu Magnum AS-i kontserni emattevõtja on Hollandis registreeritud MM Holdings B.V.

Saku Apteek on apteegiteenust osutav äriühing, millele kuulub 1 üldapteek Saku alevikus.

3. Õiguslik hinnang

3.1 Koondumise kontrolli kohaldamine

KonkS § 21 lg 1 kohaselt Konkurentsiamet kontrollib koondumist, kui koondumise osaliste eelnenud majandusaasta käibed Eestis kokku ületavad 100 miljonit krooni ja vähemalt kahe koondumise osalise käibed Eestis ületavad kummalgi 30 miljonit krooni.

Magnum AS kontserni 2006.a majandusaasta käive Eestis oli [...] miljardit krooni. Saku Apteegi 2006.a majandusaasta käive Eestis oli [...] miljonit krooni. Vastavalt KonkS § 24 lõikele 7 juhul, kui eelneva kahe aasta jooksul on üks ja sama ettevõtja või samasse kontserni kuuluv ettevõtja omandanud valitseva mõju ettevõtjate üle, kes tegutsevad Eestis ühes ja samas majandusharus, peab selle ettevõtja käive, kelle üle omandatakse valitsev mõju, sisaldama ka nende ettevõtjate käivet, kelle üle on valitsev mõju omandatud koondumisele eelneva kahe aasta jooksul.

Terve Pere Apteek on eelneva kahe aasta jooksul omandanud alljärgnevad ettevõtjad, kes kõik tegelesid ravimite jaemüügiga: OÜ Medistar Apo, OÜ Clarise, OÜ Kondivalu Apteek, OÜ Kastani Apteek haruapteek, OÜ Ravikeskuse Apteek, OÜ Altmart ja OÜ Rapla Uusapteek, mistõttu tuleb Saku Apteegi käibele liita eelnimetatud äriühingute käibed. Arvestades eeltoodud ületavad koondumise osaliste käibed KonkS § 21 lg 1 sätestatud käibemäärasid, mistõttu kuulub käesolev koondumine kontrollimisele.

3.2. Kaubaturud

KonkS § 3 lg 1 kohaselt on kaubaturg hinna, kvaliteedi, tehniliste omaduste, realiseerimis- ja kasutustingimuste ning tarbimis- ja muude omaduste poolest ostja seisukohalt omavahel vahetatavate või asendatavate kaupade käibimise ala, mis hõlmab muu hulgas kogu Eesti territooriumi või selle osa.

3.2.1 Apteegiteenuste kaubaturg

Antud koondumise osalised tegelevad apteegiteenuste osutamisega. Apteegiteenuste ostjaks on tavatarbija, kelle seisukohalt on ühe apteegiteenuste osutaja teenus asendatav teise apteegiteenuste osutaja teenusega, kes tegutseb esimesena nimetatud teenuseosutaja läheduses ja teenuseosutaja vahetamine ei too tarbijale kaasa ülemääraseid kulutusi. Ravimiseaduse § 29 lg 1 järgi on apteegiteenus ravimite jaemüük või muul viisil väljastamine koos sellega kaasneva nõustamisega ravimite sihipäraseks ja ratsionaalseks kasutamiseks ning kasutaja teavitamisega ravimi õigest ja ohutust kasutamisest ja säilitamisest ning ravimite ekstemporaalne ja seeriaviisiline valmistamine ja jaendamine. Apteegid jagunevad üld-, veterinaar- ja haiglaapteekideks. Nimetatud apteekide erinevad liigid kuuluvad kõik erinevatele kaubaturgudele, tingituna nende funktsioonide erinevustest ning erinevast ostjate struktuurist.

Käesoleva koondumise osalised tegutsevad üldapteekide poolt apteegiteenuste osutamisega. Apteegiteenuste kaubaturg on vastavalt Konkurentsiameti varasematele lahenditele (05.06.2003.a otsus nr 16-KO; 23.04.2004.a otsus nr 11-KO; 19.01.2005.a otsus nr 4-KO; 23.11.2005.a otsus nr 54-KO; 18.01.2007.a otsus nr 3-KO, 19.04.2007.a otsus nr 15-KO; 26.04.2007.a otsus nr 16-KO; 25.06.2007.a otsus nr 27-KO; 23.11.2007.a otsus nr 48-KO) määratletud läbi apteegiteenuste tegevusloa omajate. Kuna kõik apteegiteenuste tegevusloa omajad omavad seadusest tulenevat kohustust müüa kõiki Eestis registreeritud müügiloaga ravimeid, on ostja seisukohalt ühe apteegi poolt osutatav apteegiteenus täielikult asendatav või vahetatav teise apteegi poolt osutatava apteegiteenusega. Ravimiameti andmetel (<http://www.sam.ee/495>) moodustub üldapteekide käive ligikaudu 80% ulatuses ravimite käibest ning ligikaudu 20% ulatuses muude kaupade käibest. Muude kaupade hulka kuuluvad hügieenitarbed, põetusvahendid, meditsiiniseadmed, toidulisandid, loodustooted jm. Kuivõrd kõik üldapteegid müüvad nii ravimeid kui muid kaupu ning nimetatud muudest kaupadest on suur osa müügil ainult apteekides, siis on antud koondumise puhul apteegiteenuste kaubaturu kogumahu määramise aluseks ja sellest tulenevalt kaubaturul tegutsevate ettevõtjate turuosade määramise aluseks võetud apteekide kogu müügitulu.

Konkurentsiameti varasema praktika kohaselt kasutatakse apteegiteenuste kaubaturu geograafilise ulatuse piiritlemisel parameetrina tegevus- või haardepiirkonda, mis hõlmab apteegi ümber olevat territooriumi, kus asuvatel tarbijatel on sõiduvahendi abil võimalik jõuda apteeki 30 minutiga. Koondumise osaliste tegevuskohtadest lähtuvana võib käesoleva koondumise puhul piiritleda apteegiteenuste osutamise geograafiliseks piirkonnaks Tallinna koos lähiümbrusega.

3.2.2 Apteegiteenuste kaubaturule vertikaalselt eelnev ravimite turustustegevuse kaubaturg (vertikaalselt seotud kaubaturg)

Apteegiteenuste kaubaturule vertikaalselt eelneva ravimite turustustegevusega Eestis (edaspidi vertikaalselt seotud kaubaturg) tegelevad Terve Pere Apteegiga samasse kontserni kuuluvad ravimite sisseveo ja hulgimüügi tegelev Magnum Medical OÜ ja

ravimite logistikaga tegelev Magnum Logistics OÜ (edaspidi on mõlemad ettevõtjad koos nimetatud *Magnumi hulgimüük*).

Vastavalt Konkurentsiameti varasemale praktikale (05.06.2003.a otsus nr 16-KO; 23.04.2004.a otsus nr 11-KO; 19.01.2005.a otsus nr 4-KO; 23.11.2005.a otsus nr 54-KO; 18.01.2007.a otsus nr 3-KO; 19.04.2007.a otsus nr 15-KO; 26.04.2007.a otsus nr 16-KO; 25.06.2007.a otsus nr 27-KO) on kaubaturu määratluseks olnud ravimite hulgimüük geograafilise ulatusega, mis hõlmab kogu Eesti territooriumit. Konkurentsiameti kõige hilisemates käesoleva koondumisega sama valdkonna kohta tehtud otsustes (23.11.2007.a otsus nr 48-KO; 08.01.2008.a otsus nr 08-0021/002) on lisaks ravimite hulgimüügi kaubaturule märgitud ka ravimite riiki sisseostu kaubaturgu.

Euroopa Komisjon on oma lahendites (COMP/M.716; COMP/M.2193; COMP/M.2573; IV/M.2432) lähtunud kaubaturu määratlemisel üldtunnustatud rahvusvahelisest tegevusalade klassifikaatorist NACE, mille G.51.46 klassis on märgitud ravimite hulgimüük. Euroopa Komisjon on vajadusel ravimite hulgimüügi turul eristanud 1) tootjaid, kes ise müüvad oma ravimeid, 2) hulgimüüjaid, kes müüvad laias valikus ravimeid ja 3) hulgimüüjaid, kes müüvad piiratud valikus ravimeid.

2006. aasta seisuga oli Eestis 45 ravimite hulgimüügi luba omavat ettevõtjat, kuid müügitulu alusel moodustasid 7 suurimat ravimite hulgimüüjat ligikaudu 94% kogu ravimite hulgimüügist (<http://www.ravimiamet.ee/500>). Kõik need 7 ettevõtjat on hulgimüüjad, kes müüvad laias valikus ravimeid. Konkurentsiamet on arvamisel, et ülaltoodud Komisjoni praktika kohaldub ka Eestis, kuna nimetatud erinevaid hulgimüüjaid ei ole üldjuhul võimalik pidada üksteise konkurentideks. Siiski võttes arvesse, et antud koondumise puhul on vertikaalselt seotud kaubaturul koondumise osalised seotud suurima ravimite hulgimüüjaga Eestis, kes pakub laias valikus ravimeid, **ei ole käesoleva koondumise menetluse eesmärki silmas pidades kitsam kaubaturu määratlus vajalik ega proportsionaalne**, kuna ettevõtjate turujõu hindamisel ei ole olulist erinevust selles osas, kas on arvestatud 94% või 100% kogu kaubaturu mahust. Lisaks tooks kitsam kaubaturu määratlus endaga kaasa küsitavusi, näiteks, kust lõppeb piiratud valikus ravimite hulgimüüja ning, millisest ravimite valikust alates tuleks ravimite hulgimüüjat lugeda laia valiku pakkujaks. Seega on käesoleva koondumise puhul kaubaturg määratletud selliselt, et kaubaturu kogumahu määramisel on arvestatud kõikide ravimite hulgimüüjatega. Eeltoodud kaalutus kaubaturu kogumahu määramise kohta on koondumise osalisi soosiv, kuna suurem kaubaturu kogumaht muudab turuosaliste, sh antud koondumise osaliste turuosa väiksemaks, seega näitab ka nende mõju konkurentsile kaubaturul nõrgemana kui kitsama määratluse puhul.

Konkurentsiameti poolt teostatud kaubaturu analüüsi tulemusel selgus, ning samal seisukohal olid ka koondumise osalised, et konkurentsiolekorra hindamiseks ning omavahel konkureerivate ettevõtjate turujõu hindamiseks on vertikaalselt seotud kaubaturu hulgas asjakohane eristada erinevaid ravimite turustamise tasandeid:

- 1) ravimite Eestisse sisseost (tootja → hulgimüüja);
- 2) vaheturg (hulgimüüja → hulgimüüja);
- 3) ravimite hulgimüük (hulgimüüja → jaemüüja).

Selgituseks erinevate turustustasandite kohta:

Käesoleva koondumise puhul hinnatakse vertikaalselt seotud kaubaturul ravimite hulgimüüjate vahelist konkurentsi. Seega subjektiks on ravimite hulgimüüjad.

Ravimite Eestisse sisseostu puhul analüüsitakse kaubaturgu pakkuja (tootja) seisukohast lähtuvalt. Antud juhul on pakkujateks kõik reaalselt käivet omavad tootjate esindajad Eestis

ning pakkujateks sellel tasandil on loetud nii ravimite hulгимүүги õigust omavad kui ka mitteomavad ravimitootjate esindajad. Põhjus selliseks arvestuseks seisneb selles, et vaatamata hulгимүүгиõiguse omamisele turustavad sellised ettevõtjad oma ravimeid valdavalt sarnaselt ravimitootjate esindajatega, kellel see õigus puudub, st müüvad CIP hinnaga oma ravimid laia valikut pakkuvatele ravimite hulгимүүjatele, kes oma ressursi (nõuetele vastavad ladustamistingimused ja logistika) kasutades suunavad need edasi, teistele hulгимүүjatele, üldapteekidele, haiglaapteekidele ja teistele asutustele. Hulгимүүjad väljastavad ligikaudu 80% inimesel kasutamiseks mõeldud ravimitest üldapteekidele, 18% ravimitest väljastatakse haiglaapteekidele ning 2% teistele asutustele. Ravimite tootjad, kellel on Eestis hulгимүүги õigus ei müü ravimeid üldapteekidele, nad omavad hulгимүүги luba vaid selleks, et osaleda riigihangetel. Sellest tulenevalt konkureerivad nad laia valikut pakkuvate hulгимүүjatega ainult haiglaapteekide osas, kuid üldapteegid ja haiglaapteegid omavahel ei konkureeri. Arvestades käesolevast koondumisest tulenevat vertikaalset seost, kus **üldapteekide** koondumine tugevdab hulгимүүja positsiooni vertikaalselt ülenevatel turustustasanditel, ei ole asjakohane Eestis hulгимүүгиõigust omavate ravimitootjate arvestamine konkurentidena laia valikut pakkuvatele ning peamiselt üldapteekidele ravimeid müüvatele hulгимүүjatele. Ülaltoodut arvesse võttes, on antud koondumise puhul Eestis ravimite hulгимүүги õigust omavate ravimite tootjate müük teistele ravimite hulгимүүjatele arvestatud teiste ravimite hulгимүүjate Eestisse sisseostu käibe hulka. Samadel põhjustel sisaldub ka vaheturu tasandil Eestis ravimite hulгимүүги õigust omavate ravimite tootjate müük teistele ravimite hulгимүүjatele viimaste käibes.

Vaheturu eristamine on vajalik tänu küllaltki suurele käibe sellel tasandil ning selleks, et oleks võimalik kajastada kogu kaubaturu toimimist. Peamiseks põhjuseks selle tasandi eraldi välja toomiseks on erinevate hulгимүүjate kardinaalselt erinev osalemine sellel tasandil ning tänu sellele erinevate ärimudelite kasutamine, mille tulemusel muutub kaheldavaks kõikide hulгимүүjate aktsepteerimine võrdväärsete konkurentidena. Vaheturu idee seisneb hulгимүүjate omavahelises kaubavahetuses, kuna hulгимүүjate ravimi valikud ei kattu täielikult. Ravimiseaduse § 45 punkti 5 kohaselt on apteegiteenuste tegevusloa omaja kohustatud tagama Eestis olemasoleva ravimi, mille kohta on müügiluba, kättesaadavuse mõistliku aja jooksul. Sellest lähtuvalt, kui apteek tellib hulгимүүjalt ravimi ning hulгимүүjal seda ravimit endal laos ei ole, siis ravimite hulгимүүgi kaubaturul väljakujunenud tava kohaselt hulгимүүja ostab temal endal puuduoleva ravimi teiselt hulгимүүjalt. Võimaluse selleks annab ka ravimiseaduse § 26 lõige 4, mille kohaselt võib ravimite hulгимүүgi korras ravimeid müüa ja muul viisil väljastada ainult apteegiteenuste osutamise, ravimite tootmise ja ravimite hulгимүүgi tegevusloa omajatele. Selline hulгимүүjatevaheline ost-müük on hulгимүүjatele kasulik, kuna kõikide kliendi tarnesoovide rahuldamine tagab usaldusväärset kliendisuhet. Lisaks tagab see apteekidele ravimite kättesaadavuse mõistliku aja jooksul ning apteegiteenuste osutajad saavad pühenduda oma põhitegevusele, kuna ei pea muretsema ravimite kättesaadavuse pärast. Eestis väljakujunenud olukorra tõttu moodustavad enamuse sellest tasandist kolme hulгимүүja vaheline kaubavahetus, kus üks hulгимүүja on müüja rollis ja teised kaks ostavad praktiliselt kogu oma ravimivaliku sellelt hulгимүүjalt. Selline äritegevus ei järgi eelpool kirjeldatud vaheturu funktsiooni ning kuna nende kolme ettevõtja vaheline ärisuhe moodustab suure enamuse selle tasandi käibest, iseloomustabki vaheturgu Eestis peamiselt nende kolme ettevõtja tarnesuhe.

Ravimite hulгимүүgi tasandil toimub hulгимүүjate poolt ravimite müük üldapteekidele. Antud koondumise puhul ei ole arvestatud ravimite müüki haiglaapteekidele ja teistele asutustele, kuna käesolevast koondumisest tulenev mõju vertikaalselt ülenevatele turustustasanditele tuleneb üldapteekide koondumisest ning haiglaapteegid ja teised

asutused ei ole üldapteekidele konkurentideks. Raviameti statistika järgi väljastavad hulгимүүjad ligikaudu 80% inimesel kasutamiseks mõeldud ravimitest üldapteekidele, 18% ravimitest väljastatakse haiglaapteekidele ning 2% teistele asutustele (<http://www.raviamet.ee/500>).

Kokkuvõttes seisneb põhjus selliste tasandite eristamiseks selles, et kuigi suuremate ravimite hulгимүүjate puhul võiks eeldada, et nad tegutsevad kõikidel nimetatud turustamise tasanditel, ei ole see ravimite müügil Eestis nii; suuremate ravimite hulгимүүjate osatähtsused varieeruvad kõikidel nendel tasanditel oluliselt.

Ravimiseaduse § 26 lõike 3 kohaselt loetakse ravimite hulгимүүgiks ravimite sissevedu, hankimist, ladustamist, säilitamist, transportimist ja väljavedu eesmärgiga ravimeid hulgi müüa või muul viisil väljastada. Ravimiseaduse § 40 lg 3 kohaselt on ravimite hulгимүүgil tegutsemiskohaks ravimite säilitamise koht, ladustamisõiguseta hulгимүүgi tegevusloa korral on tegutsemiskohaks kontor. Nendest ravimiseaduse sätetest tulenevalt ei ole ettevõtjal keelatud tegeleda selektiivselt ainult mõne nimetatud tegevusega (ravimi hulгимүүja ei pea omama ladu), oluliseks on eesmärk ravimeid hulgi müüa või muul viisil väljastada. Sellist võimalust on hakanud ära kasutama 2 suurt ravimite hulгимүүjat: Apteekide Koostöö Hulгимүүk OÜ (edaspidi ka AKH) ja OÜ Nordic Pharma, kes omavad kliendisuhet apteekidega, kuid kasutavad teise ravimite hulгимүүja (Magnumi hulгимүүk) ressursse, mis on ravimite hulгимүүgi teenuse osutamiseks vajalik, ostes sisse [...]teenuse. Sellise ärimudeli kasutamise tagajärjeks on AKH ja OÜ Nordic Pharma märkimisväärset turuosad viimasel tasandil (hulгимүүja → jaemүүja), 2006. aastal vastavalt 12,9% ja 11,6%, kuid praktiliselt turuosade puudumine eelnevatel vertikaalselt seotud turustamise tasanditel (va OÜ Nordic Pharma 1% turuosaga vaheturul).

Kuivõrd kõik nimetatud kolm vertikaalselt seotud kaubaturu erinevat ravimite turustamise tasandit on omakorda omavahel vertikaalselt seotud ning märkimisväärne osa ravimite hulгимүүjatest (osatähtsus viimasel kolmandal tasandil üle 60%) tegutsevad kõikidel nimetatud turustustasanditel, eelkõige Eestisse sisseostu ja hulгимүүgi tasanditel, on Konkurentsiameti hinnangul, eesmärgil hinnata ettevõtjate turujõudu, vajalik arvestada ettevõtjate äritegevust kõikidel tasanditel. Magnum AS on selles osas asunud eriarvamusele, olles seisukohal, et apteegiteenuste kaubaturule vertikaalselt eelnev ja vahetult mõjutatud kaubaturg on nimetatud tasanditest viimane – ravimite hulгимүүk ning just see tasand peab olema põhiliseks aluseks koondumise hindamisel. Konkurentsiamet on veendumusel, et selline kitsas lähenemine ei anna õiget ettekujutust konkurentsi toimimisest ja ettevõtjate turujõust kogu vertikaalselt mõjutatud kaubaturul, kuna oluline osa ravimite hulгимүүjatest, sh 2 kõige suuremat ravimite hulгимүүjat, kelleks on Magnumi hulгимүүk ja Tamro Eesti OÜ, tegutsevad kõikidel tasanditel. Juhul kui üks ettevõtja tegutseb mitmel üksteisele vahetult järgneval kauba vertikaalse turustamise tasandil ei ole õige väita, et turujõu suurendamine ühel turustamise tasandil avaldab vertikaalset mõju ainult sellele vahetult eelnevale või järgnevale turustamise tasandile. Näiteks, tegutseb Magnum AS-i kontsern järgmistel üksteisele vahetult järgnevatel ravimite turustamise tasanditel: Eestisse sisseost → vaheturg → ravimite hulгимүүk → apteegiteenuste osutamine. Käesoleva koondumise puhul toimub koondumine apteegiteenuste kaubaturul (horisontaalne mõju). Magnum AS-i kontserni kuuluvad apteegid tarnivad enamuse kaubast kontserni kuuluvalt ravimite hulгимүүjalt, siit tuleneb apteekide koondumise otsene mõju vahetult eelnevale tasandile, kuna suurenevad ja/või kindlustuvad ravimite hulгимүүja tarded apteekidele. Kontserni kuuluv ravimite hulгимүүja ostab ka ise ravimeid Eestisse sisse, järelikult kui suureneb ravimite hulгимүүja turujõud ravimite hulгимүүgi tasandil, suureneb see ka sisseostul. Siinjuures ei ole, kui on tegemist vertikaalselt integreeritud ettevõtjaga, apteekide koondumise puhul

tegemist kaudse mõjuga ravimite Eestisse sisseostu tasandile (tootja → hulгимүүja), vaid samaväärse mõjuga kui see on vahetult eelnevale ravimite hulгимүүgi tasandile (hulгимүүja → jaemүүja), kuna tegemist on ühe ja sama ettevõtjaga. Seda äritegevuste jada teistpidi vaadates, on turujõu tugevnemine ravimite Eestisse sisseostmisel seotud turujõu suurenemisega ka järgnevatel tasanditel ehk vertikaalne mõju liigub nii alt üles kui ka vastupidi. Kokkuvõtvalt, ükskõik millisel turustamise tasandil vertikaalselt integreeritud ettevõtja oma turujõudu tugevdab, avaldab see automaatselt mõju kõikidele turustamise tasanditele, millel ta tegutseb. Selline eelkirjeldatud erinevate turustamisandite seotus kehtib juhul kui on tegemist homogeense kaubaga, st kõikidel tasanditel peab liikuma samaliigiline kaup (kaup ei muutu ega täiustu turustamise järgneval tasandil sellisel määral, et see ei oleks enam võrreldav turustamise eelnevalt tasandilt saadud kaubaga); ravimite turustamisel on see tingimus täidetud. Seega ei ole Konkurentsiameti hinnangul Magnum AS-i seisukoht, et ainult üks turustamistasand peab olema põhiliseks aluseks koondumise hindamisel, põhjendatud. Käesolev koondumine avaldab mõju (tugevdab turujõudu) vertikaalselt seotud kaubaturu kõikidele tasanditele, kuna täidetud on järgmised kriteeriumid:

1. kaup on homogeenne;
2. koondumise osalisega (Terve Pere Apteek) samasse kontserni kuuluvad ettevõtjad tegutsevad kõikidel vertikaalselt seotud kaubaturu erinevatel turustamise tasanditel (KonkS § 2 lg 3 kohaselt võib kõiki neid ettevõtjaid lugeda üheks ettevõtjaks).

Seega, arvestades kaubaturu struktuuri, hindab antud koondumise puhul Konkurentsiamet neid turustamise tasandeid komplekselt, arvestades seejuures nende erisusi. Just neid erisusi arvestades, on Konkurentsiamet seisukohal, et praegust turustruktuuri arvestades iseloomustab ravimite hulгимүүjate tegelikku konkurentsivõimet kõige paremini nende osatähtsus ravimite hulгимүүjate turustustegevuse esimesel tasandil ehk riiki sisseostul, kuna sellel tasandil on ravimite hulгимүүjatel kõige suuremad võimalused mõjutada ravimite hinda ja valikut. Kogu järgnev turustustegevus sõltub ravimite valikust, mis on tehtud ravimite riiki sisseostul ning ravimite hinnad on reguleeritud maksimaalsete nii proportsionaalsete kui fikseeritud juurdehindluse piirmääradega.

Segaduste vältimiseks kaubaturu piiritlemisel ei nimeta Konkurentsiamet apteegiteenuste kaubaturule vertikaalselt eelnevat ravimite turustustegevuse kaubaturgu, mis koosneb 3-st tasandist, ravimite hulгимүүgi kaubaturuks, kuna see moodustab ühe osa (hulгимүүja-jaemүүja turustamise tasand) konkurentsiolekorra hindamiseks vajalikest komponentidest. Samas ettevõtjaid, kes tegutsevad vertikaalselt seotud kaubaturu turustamise tasanditel on edaspidi nimetatud ravimite hulгимүүjateks.

Arvestades ostjate struktuuri, kes ravimite hulгимүүjatel ostavad, on vertikaalselt seotud kaubaturu geograafiliseks piirkonnaks kogu Eesti territoorium.

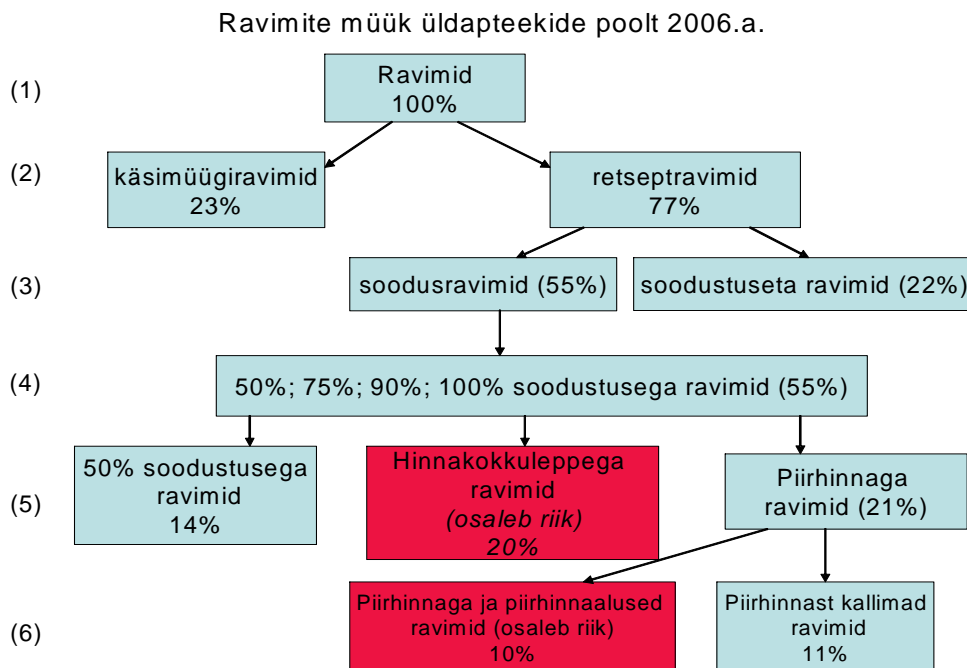
Riigi ja ravimite hulгимүүjate osalemine ravimite hinna määramisel ravimite Eestisse sisseostul:

Valdav osa Eestis müügil olevatest ravimitest on ravimid, mille kohta on (Ravimiameti või Euroopa Ravimiameti poolt) väljastatud ja kehtib müügiluba. Esineb ka erandjuhtumeid, mille arvestamine nende marginaalsuse tõttu üldolukorra hindamisel ei ole vajalik: müügi loata ravimi kasutamiseks ja sissevedamiseks tuleb Ravimiametilt luba taotleda (kasutamiseks – arstil, sisseveoks – hulгимүүjal); luba saadakse Ravimiametist konkreetsete patsientide konkreetsetel näidustustel kasutamiseks ning konkreetse koguse sisseveoks. Eksisteerib ka paralleelimpordi võimalus, st hulгимүүja võib teisest

liikmesriigist sisse osta ja vedada ravimit, mille kohta on ka Eestis müügiluba. Selleks on vajalik teisene müügiluba, kuid seda on võetud vaid üksikjuhtudel.

Ravimite hind koosneb: CIP hind (tootja hind kuni hulgimüüja laoni Eestis) + hulgimüügi juurdehindlus + jaemüügi juurdehindlus + käibemaks. Hulgi- ja jaemüügi juurdehindlused on kõikide ravimite jaoks riiklikult fikseeritud ravimite hinnavaheemike kaupa proportsionaalsete ja/või fikseeritud määradega. Keskmiselt moodustab CIP hind ligikaudu 69,8%, hulgimüügi juurdehindlus 6,5% ja jaemüügi juurdehindlus 18,7% ravimi hinnast. Seega jääb kõige suurem osakaal CIP hinnale. CIP hinna lepivad ravimitootja ja riik kokku hinnanguliselt alla 30% Eestisse toodavate ravimite puhul (võttes aluseks ravimite käibe), ülejäänud 70% ravimite hindade osas riigipoolset sekkumist tootja-hulgimüüja tasandil ei ole ning see kujuneb ostja (hulgimüüja) ja müüja (ravimitootja) kokkulepete alusel, sealjuures ei lepi tootja ja hulgimüüja kokku mitte ainult ravimite CIP hinna osas, vaid ka mitmete muude hulgimüüja poolt osutatavate lisateenuste ja nende hindade osas, näiteks erinevad ladustamise ja logistika kulud, pakendite kleebistamine jm.

Eelkirjeldatud proportsioon (30% ja 70%) on saadud järgnevalt kirjeldatud põhimõtete alusel. Ravimitootja ja Sotsiaalministeerium lepivad omavahel kokku ravimi CIP hinna hinnakokkuleppega ravimite ja piirhinnaga ravimite puhul. Piirhinnaga ravimite puhul lepivad riik ja ravimitootja CIP hinnas kokku nende ravimite osas, mille alusel tehakse piirhind, st piirhinnaga võrdsete ja piirhinnast odavamate ravimite osas. Kõikide muude Eestis müüdavate ravimite osas lepivad CIP hinna osas omavahel kokku ravimitootja ja hulgimüüja. Täpsemalt kirjeldab Riigi ja ravimite hulgimüüjate võimalusi võtta osa CIP hinna määramisest suhtes ravimitootjatega alljärgnev skeem:

Selgituseks skeemile:

Ülaltoodud skeemil on ravimid jaotatud 6-le erinevale tasandile. Proportsioonid erinevates kastides näitavad vastavate ravimite osatähtsust kõikidest üldapteekides müüdavatest ravimitest, võttes aluseks ravimite käibe. Osatähtsuste leidmiseks on kasutatud Ravimiameti ülevaadet Eesti apteekide tegevusest aastal 2006, Eesti Haigekassa kodulehte (http://veeb.haigekassa.ee/files/est_haigekassa_statistika_ravimid/SR2006tabelidgraafikud_20070315f_internetti.pdf) ja Sotsiaalministeeriumi hinnangut. Skeemilt, et kokkuvõttes

osaleb Sotsiaalministeerium CIP hinna osas läbirääkimistel ravimitootjatega ligikaudu 30% ravimite osas võttes aluseks ravimite käibe.

Ülaltoodud proportsioonid on leitud lihtsustatud meetodil ja ka osaliselt tuginedes hinnangutele, kuna täpne vastav statistika puudub. Seetõttu ei kajasta need proportsioonid täpselt tegelikku olukorda ning mõningane hälve on eeldatav. Siiski annab ülalkirjeldatud analüüs üldpildi riigi ja ravimite hulgimüüjate osalemise kohta CIP hinna läbirääkimistel ning võimaldab järeldada, et ravimite hulgimüüjate osatähtsus selles on tunduvalt suurem kui riigil.

Kokkuvõtvalt piirab riik ravimite vaba hinna kujunemist: osaledes ligikaudu 30% ravimite (käibe alusel) riiki sisseostul CIP hinna määramisel ning kõikide ravimite puhul maksimaalsete hulgi- ja jaemüügi juurdehindlustega. Ligikaudu 70% Eestis müüdatavate ravimite (aluseks on võetud ravimite käibe) osas lepivad CIP hinnas kokku ravimitootja ja hulgimüüja. Üldjuhul on CIP hind kõigile Eesti ravimite hulgimüüjatele sama, paindlikumateks punktideks on näit maksetähtajad. Lisaks ravimite hulgimüügi juurdehindlusele teenib ravimite hulgimüüja äritulu ka ravimitootjale osutatavate logistikaj- jt lisateenuste osutamise eest. Kuna lisateenuste eest küsitakse ravimitootjalt lisatasu, on eeldatav, et nende teenustega kaasnevad lisakulud ravimitootjale sisalduvad ravimi CIP hinnas. Järelikult mõjutavad nimetatud lisateenused kaudselt ravimite CIP hinda.

Seega on riigi osatähtsus ravimite hinna reguleerijana kõige suurem ravimite hulgimüügil ja jaemüügil ning kõige väiksem ravimite riiki sisseostul. Vastupidiselt jagunevad ravimite hinna mõjutamise võimalused ravimite hulgimüüjate jaoks.

3.3. Hinnang koondumisele

KonkS § 22 lg 3 kohaselt keelab Konkurentsiamet koondumise, kui see oluliselt kahjustab konkurentsi kaubaturul, eelkõige turgu valitseva seisundi tekkimise või tugevnemise kaudu.

KonkS § 13 lg 1 järgi omab turgu valitsevat seisundit ettevõtja või mitu samal kaubaturul tegutsevat ettevõtjat, kelle positsioon võimaldab tal/neil sellel kaubaturul tegutseda arvestataval määral sõltumatult konkurentidest, varustajatest ja ostjatest. Turgu valitseva seisundi omamist eeldatakse, kui ettevõtjale või mitmele samal kaubaturul tegutsevale ettevõtjale kuulub kaubaturul vähemalt 40 protsenti käibest.

Antud koondumise puhul hindab Konkurentsiamet koondumise mõju komplekselt nii apteegiteenuste kaubaturul Tallinnas (koos lähiumbrusega), kui sellele vertikaalselt eelneval kaubaturul, arvestades sealjuures õigusaktidest tulenevaid piiranguid nendel kaubaturgudel tegutsevatele ettevõtjatele. Käesoleva koondumise mõju hindamisel on arvesse võetud tendentsi, kus samasse kontserni kuuluvad ettevõtjad vähehaaval omandavad apteeke. Sellele on viidatud ka antud koondumise kohta täiendava menetluse alustamise otsuses (<http://www.konkurentsiamet.ee/public/Koondumised/2007/ko200732t.pdf>), milles Konkurentsiamet väljendas kahtlust, kas lasta ettevõtjal tugevdada oma märkimisväärset turuosa, vaatamata sellele, et iga üksikjuhtum kaubaturu struktuuri oluliselt ei muuda.

3.3.1 Kolmandate isikute ning Sotsiaalministeeriumi poolt tõstatatud konkurentsiprobleemid

Koondumise nr 10/2007 MM Investments B.V. ja OÜ Patrika (02.11.2007.a otsus nr 44-KO) täiendava menetlemise käigus viis Konkurentsiamet läbi põhjaliku kaubaturu analüüsi apteegiteenuste kaubaturgudel ja vertikaalselt seotud kaubaturul. Kuivõrd kaubaturgude struktuur ega konkurentsitingimused vahepealsel ajal muutunud ei ole, kasutab

Konkurentsiamet selle turu-uuringu raames kogutud ja töödeldud andmeid hinnangu andmiseks ka käesolevale koondumisele. Alljärgnevalt on tsiteeritud selle turuanalüüsi raames kolmandate isikute (apteegiteenuste osutajad, ravimite hulgimüüjad, ravimitootjate esindajad, Rahvusvaheliste Ravimitootjate Liit Eestis) poolt Konkurentsiametile esitatud konkurentsiprobleemid. Järgnevad seisukohad on kolmandate isikute poolt esitatud ning ei sisalda Konkurentsiameti kommentaare, täiendusi ega põhjendusi.

- a) koondumis(t)e tulemusel tekkiv ettevõtja saab tegutseda konkurentidest, varustajatest ja ostjatest küllaltki sõltumatult, näiteks hindade määramisel. Koondumise tagajärjel suureneksid varustajatelt (ravimite tootjad) ravimite ostmise hinnad, seega suureneksid ka ravimite hinnad lõpptarbijatele;
- b) Magnumi hulgimüük turujõu suurenemine võimaldab tal survestada konkurente. Näiteks saab Magnumi hulgimüük nõuda suuremaid allahindlusi tootjatelt ja seega hoida hinnataset madalamal mingi perioodi jooksul, mida konkurendid paraku ei suuda teha, selle tulemusena kaotavad konkurendid turuosa;
- c) apteekide ketistumise ja suurte hulgimüüjate kontrolli alla mineku tagajärjel kaovad ära väiksemate hulgimüüjate kliendid, kelle nimel konkureerida;
- d) koondumis(t)e tagajärjel saavutatav turuosa nii vertikaalselt seotud kaubaturul kui apteegiteenuste kaubaturgudel Eestis on märkimisväärne ning võib anda koondumise osalistele võimaluse senisest suuremaks tegevusvabaduseks mõjutatud kaubaturgudel;
- e) koondumis(t)e tulemusel kahjustub konkurents, kuna Magnum AS kontserni kätte koondub oluline osa ravimi turust nii hulgi kui ka jaemüügi tasemel, mis võimaldab hinnasurvet rakendada tootjatele, piirata ravimite kättesaadavust ja blokeerida uute ettevõtjate turule tulekut;
- f) ettevõtja, kes omab olulist turujõudu nii ravimite jae- kui hulgimüügi tasandil saab mõjutada kaupade kättesaadavust lähtuvalt kontserni majanduslikest kaalutlustest, arvestamata:
 - inimeste soove: antud toodet lihtsalt ei ole ahelas;
 - meditsiinilisi vajadusi: nt. inimesel on allergia teatud tootele, kuid alternatiivi ei ole;
 - lõpptarbija majanduslike kaalutlusi: valik toodetest ei pruugi alati olla odavam;

Vältimaks vastuolulisi otsustusi riigi erinevate institutsioonide vahel teeb Konkurentsiamet koostööd Sotsiaalministeeriumiga, kelle vastutusalasse kuulub muuhulgas ravimipoliitika. Eesti ravimipoliitika peamised eesmärgid vastavalt ravimipoliitika dokumendile on:

- tagada põhiravimite geograafiline ja majanduslik kättesaadavus;
- tagada ravimite ohutus, efektiivsus ja kvaliteet;
- tagada ravimite ratsionaalne kasutamine.

Ravimite puhul on tegemist tundliku kaubaga, mis mõjutab elanikkonna eluiga ja elukvaliteeti. Eelnimetatud eesmärkidest esimese täitmiseks osaleb ravimite eest tasumisel väga suures osas riik (Eesti Haigekassa kaudu). 2006. aastal ulatus Eesti Haigekassa jaemüügiapteekidest väljastatavate ravimite hüvitiste kogusumma 966 miljoni kroonini. Sama eesmärgi (tagada põhiravimite geograafiline ja majanduslik kättesaadavus) parima täitmise tagamisel on oluline osa ka konkurentsiregulatsioonil. Antud juhul on tegemist koondumiste kontrolliga, mis on *ex ante* regulatsioon, st kontrolli eesmärk on ennetada ja seeläbi ära hoida konkurentsivolukorra kahjustumist, mille otseseks tagajärjeks oleks muuhulgas põhiravimite geograafilise ja majandusliku kättesaadavuse võimalik vähenemine. Sellise olukorra tekkimise võimaldamine läheks vastuollu nii ravimipoliitika

ühe põhieesmärgiga kui ka kehtiva regulatsiooni eesmärgiga. Seetõttu on käesoleval juhul Konkurentsiameti jaoks väga oluline Sotsiaalministeeriumi ja Ravimiameti seisukoht.

Koondumise nr 10/2007 MM Investments B.V. ja OÜ Patrika (02.11.2007.a otsus nr 44-KO) täiendava menetlemise käigus küsis Konkurentsiamet arvamust Sotsiaalministeeriumilt ja Ravimiametilt. Alljärgnevalt esitatud Sotsiaalministeeriumi seisukohad on tsiteeritud nende vastustest Konkurentsiameti järelepärimistele ning ei sisalda Konkurentsiameti kommentaare, täiendusi ega põhjendusi.

Sotsiaalministeerium on nimetanud peamiste ohtudena, mis kaasnevad turumõju suurema koondumisega nii vertikaalselt seotud kaubaturul kui apteegiteenuste kaubaturul järgmisi võimalusi:

1. *hulgimüüja dikteerib ravimitootjale turule sisenemise tingimusi ebamõistlikul määral, mistõttu võivad tootjad loobuda ravimi maaletoomisest või müügiloo hoidmisest;*
2. *hulgimüüja ja tootja lepivad kokku, et teatud ravimeid müüakse hulgimüüjaga seotud apteekidest eelistatult ning hulgimüüjaga seotud apteegid ei telli ravimeid teistelt konkureerivatelt hulgimüüjatelt, mistõttu ei pruugi lõpptarbijatele alati piisav ja ratsionaalne ravimivalik tagatud olla.*
3. *hulgimüüja ei müü piiratud koguses saadud ravimeid mujale, kui ainult oma apteekidele, mis võib halvendada ravimite geograafilist kättesaadavust;*
4. *hulgimüüja muudab ootamatult teenuste pakkumise või ravimite müügingimusi selliselt, et ravimid muutuvad lõpptarbijale olulises osas kättesaamatuks.*

Juhul kui olulist või valitsevat mõju omavale hulgimüüjale kuulub ka oluline osa apteekidest, tekib Sotsiaalministeeriumi hinnangul situatsioon, kus:

1. *selle hulgimüüja mõjualas ei ole teistel hulgimüüjatel enam otstarbekas oma kaupa turustada, sest enamuse apteekide keeldub kaupa tellimast mujalt kui seotud hulgimüügist. Näiteks Ravimiameti kinnitusele on Apotheka apteekides ravimite tellimiseks automaatne tellimissüsteem – kui ravimite varu langeb alla teatud piiri, tellib süsteem Magnum Medicalist ravimit juurde;*
2. *sõltumatu apteegi pidamine antud piirkonnas muutub võimatuks, kuna apteegiketid pakuvad soodsamaid müügi- ja tarnetingimusi;*
3. *lõpptarbija peab antud piirkonnas püрдuma ainult ühe (so valitsevat mõju omava) hulgimüüja nomenklatuuri ja sellega kaasneva hinnatasemega, mis ei pruugi alati olla piisav ja ratsionaalne.*

Kokkuvõtteks leiab Sotsiaalministeerium, et viimastel aastatel Eestis aset leidnud ravimituru koondumised on täitnud oma eesmärgi tururatsionaliseerimise osas ning **туру edaspidisel arengul on oluline silmas pidada ja vältida jätkuvate koondumistega kaasnevaid ohtusid.**

Konkurentsiamet pidas vajalikuks ja eesmärgipäraseks Sotsiaalministeeriumi poolset seisukoha esitamist ka antud koondumise kohta koosmõjus sama ettevõtja poolt samas majandusharus viimastel aastatel omandatud ettevõtjatega.

Sotsiaalministeerium leidis, et hulgimüüjaga, kelle turuosa vertikaalselt seotud kaubaturul on juba suurem kui [...], seonduvad jätkuvad koondumised on vastuolus ravimipoliitika eesmärkidega. Kokkuvõtlikult leidis Sotsiaalministeerium, et eeltoodud seisukohad on asjakohased ka käesoleva koondumise puhul, selgitades põhjalikumalt koondumise(t)e tulemusel tekkiva ettevõtja võimalusi kahjustada konkurentsi erinevatel ravimite turustamise tasanditel: maaletoomine, hulgimüük ja jaemüük.

3.3.2 Õigusaktidest tulenev mõju vertikaalselt seotud kaubaturule ja apteegiteenuste kaubaturgudele

Ravimite hulгимүүк ja apteegiteenuste osutamine on Eesti õigusaktidega olulisel määral reguleeritud. Nimetatud valdkondades tegutsemiseks on nõutav Ravimiameti poolt antav tegevusluba.

Vastavalt ravimiseaduse §-le 26 lg 9 kehtestab sotsiaalminister ravimite hulгимүүк tingimused ja korra, sealhulgas nõuded ruumidele, sisseseadele, tehnilisele varustusele, personalile, arvestusele ja aruandlusele ning töökorraldusele. Ravimiseaduse § 42 lg 3 kohaselt ei või ravimite hulгимүүк tegevusluba omava eraõigusliku juriidilise isiku osanikuks või aktsionäriks olla üldapteegi või haiglaapteegi tegevusloa omaja ja tema tütarettevõtja ning ravimiseaduse § 43 lg 5 järgi ei või ravimite hulгимүүкiettevõttes pädeva isikuna töötav isik samal ajal töötada apteegiteenuste osutamise tegevusloa omaja juures. Ravimite hulгимүүкate arvule ei ole kehtestatud piiranguid ega juriidilisi tõkkeid kaubaturule sisenemiseks.

Samas apteegiteenuste kaubaturule sisenemisel esineb olulisi piiranguid. Alates 01.01.2006.a hakkas kehtima ravimiseaduse muudatus, mille kohaselt ei anta linnas tegutsemiseks välja uusi üldapteegi tegevuslubasid ega saa luua uusi üldapteegi struktuuriüksusi ega muuta üldapteegi, sealhulgas üldapteegi struktuuriüksuse tegutsemiskohta, kui Ravimiameti ja Statistikaameti andmetel on selles linnas ühe üldapteegi kohta, kaasa arvatud üldapteegi struktuuriüksus, vähem kui 3000 elanikku, tegutsemiskohta saab muuta 500 m raadiuses. Suuremates linnades on juba käesoleval ajal seaduses sätestatud piirmäärad täidetud. Kaubaturule sisenetakse peamiselt läbi vanade apteekide asukohtades rendilepingute uuendamise, mille raames võetakse üle apteegi pidamine, uute apteegipindade avamisega uutes kaubanduskeskustes või sõltumatute apteekide ülevõtmise kaudu. Asulas, mis ei ole linna staatuses, ei anta üldapteegi tegevusluba apteegi avamiseks ega tohi avada üldapteegi struktuuriüksust juba olemasolevale üldapteegile või selle struktuuriüksusele lähemale kui üks kilomeeter. Apteegiteenuste kaubaturule sisenemise piirangute tõttu on praktiliselt kõrvaldatud potentsiaalse konkurentsi võimalus, mis tähendab, et kaubaturule ei tule uusi ettevõtjaid, lisaks on piiratud kaubaturul juba tegutsevate ettevõtjate laienemisevõimalused. Samas oleks isegi ilma eelkirjeldatud apteekide avamise piiranguteta apteekide vaba lisandumine piiratud ravimite nõudlusega. Nimelt ei ole ravimite müügi kasvatamine tavakaubanduses kasutatavate vahenditega kuigivõrd võimalik ega aktsepteeritav (ravimite tarbimine peab toimuma ainult vastava haiguse/näidustuse olemasolul ja seetõttu igasugused ravimite müüki ja tarbimist suurendavad võtted ei ole heade tavade kohaselt aktsepteeritavad ning ravimireklaami kohta on sätestatud piirangud ka ravimiseaduse 4. peatüki 1. jaos). Teiseks piiranguks suurema arvu apteekide tekkimiseks on erialase (farmatseutilise) kaadri nappus. Seetõttu on igasugused ümberstruktureerimised ja turu muutused praktiliselt võimalikud ainult süsteemi sees.

Muuhulgas sätestab ravimiseaduse § 43 piiranguid apteegi omanikeringile ja keelab apteegi juhataja töötamise samaaegselt ravimite hulгимүүк tegevusloa omaja juures. Samas ei piira ravimiseadus ravimite hulгимүүк tegevusluba omava eraõigusliku juriidilise isiku õigust olla osanikuks või aktsionäriks apteegiteenuste osutamise tegevusloa omaja juures, mistõttu on Eesti ravimituru suundumuseks ravimite hulгимүүк ja apteegiteenuste integratsioon vertikaalsel tasandil ja selle jätkuv areng, mida iseloomustab ka käesolev koondumine. Seoses apteegiteenuste kaubaturule sisenemise piirangutega on suuremad ravimite hulгимүүкjad oma tütarettevõtjate kaudu viimastel aastatel järjest üle võtnud sõltumatuid apteeke ning asunud omandisuhete kaudu seotud apteeke ise ravimitega varustama, võttes apteegiteenuste osutajalt võimaluse ise valida tarneallikaid.

Eestis reguleeritakse õigusaktidega ravimite hindasid kolmel tasandil. Ravimite hinnad lõpptarbijale kujunevad hulгимүүija ostuhinnast, riiklikult reguleeritud hulgi- ja jaemүүigi juurdehindlustest ja Eesti Haigekassa poolt hüvitatud soodustustest lähtuvalt. Ravimite hulgi- ja jaemүүigi juurdehindlused on reguleeritud Vabariigi Valitsuse poolt. Vastavalt ravimiseaduse § 15 lõikele 2 võtab Vabariigi Valitsus juurdehindluste kehtestamisel arvesse ravimite geograafilist ja rahalist kättesaadavust lõpptarbijatele, ravimite turustamisega seotud riske ning kaalutud keskmist juurdehindlust. Kuigi ravimite hulгимүүijad ja apteegiteenuste osutajad rakendavad käesoleval ajal üldiselt maksimaalselt lubatud juurdehindlusi, toimib apteegiteenuste kaubaturul siiski hinnakonkurents- apteegid meelitavad ostjaid ning loovad endale püsiklientuuri, pakkudes allahindlusi ja soodustust tagavaid kliendikaarte.

Ravimid, mis on mõeldud Vabariigi Valitsuse määruses nimetatud haiguste ravimiseks või kergendamiseks, kantakse ravimite loetellu soodustuse protsendiga 100 ja 75. Neile ravimitele kehtestab sotsiaalminister oma määrusega piirhinnad või kehtestatakse hinnakokkulepped sotsiaalministri ja ravimite tootja (või ravimi müügiluba omava isiku) vahel. Nimetatud piirhinnad ja kokkuleppehinnad ei täida jaehindade rolli, vaid need kehtestatakse soodusravimitele hüvitise arvestamiseks. Lisaks omaosalusele tasub lõpptarbija ka ravimite jaehinna ja piirhinna vahe, seda juhul, kui jaehind (hulгимүүija ostuhind + riiklikult reguleeritud juurdehindlused) ületab piir- või kokkuleppehinda. Juhul, kui ravimile piirhindasid ei ole kehtestatud ega hinnakokkuleppeid sõlmitud, hüvitatakse patsiendile 50% ravimi jaehinna ja patsiendi 50 kroonise omaosaluse vahest, millest järeldeb, et nende hindade tase lõpptarbijale sõltub veel suuremal määral hulгимүүija ostuhindadest. Eeltoodust järeldeb, et vaatamata riiklikule regulatsioonile sõltub ravimite hind lõpptarbijale siiski olulisel määral hulгимүүija ostuhindade tasemest.

Ravimiseaduse § 45 p 5 kohaselt peab apteegiteenuste osutaja tagama Eestis olemasoleva ravimi, mille kohta on müügiluba, kättesaadavuse mõistliku aja jooksul. Sama paragrahvi punkt 9 kohaselt on apteegiteenuse osutamise tegevusloa omaja kohustatud tagama nende ravimite müügil, millele on kehtestatud ravikindlustuse seaduse alusel piirhind, igast piirhinnagrupist vähemalt ühe piirhinnaaluse, st piirhinnaga sama hinnaga või piirhinnast odavam, ravimipreparaadi müügiloleku. Nimetatud sätted ei kohusta apteegiteenuste osutajat **pakkuma** lõpptarbijale soodsaimat ravimit. Ravimite hulгимүүijatel ja nende apteegikettidel on vaatamata hinnagruppidesse jagatud regressiivsetele (st mida kõrgema hinnaga on ravimipakend, seda väiksem on lubatud maksimaalne juurdehindlus protsentides) juurdehindluse piirmääradele, majanduslikult soodsam maale tuua ja müüa piirhinnast kallimaid ravimeid, kuna nende juurdehindlused on rahaliselt kõrgemad, kõrgema jaehinna ja piirhinna vahe tasub aga lõpptarbija.

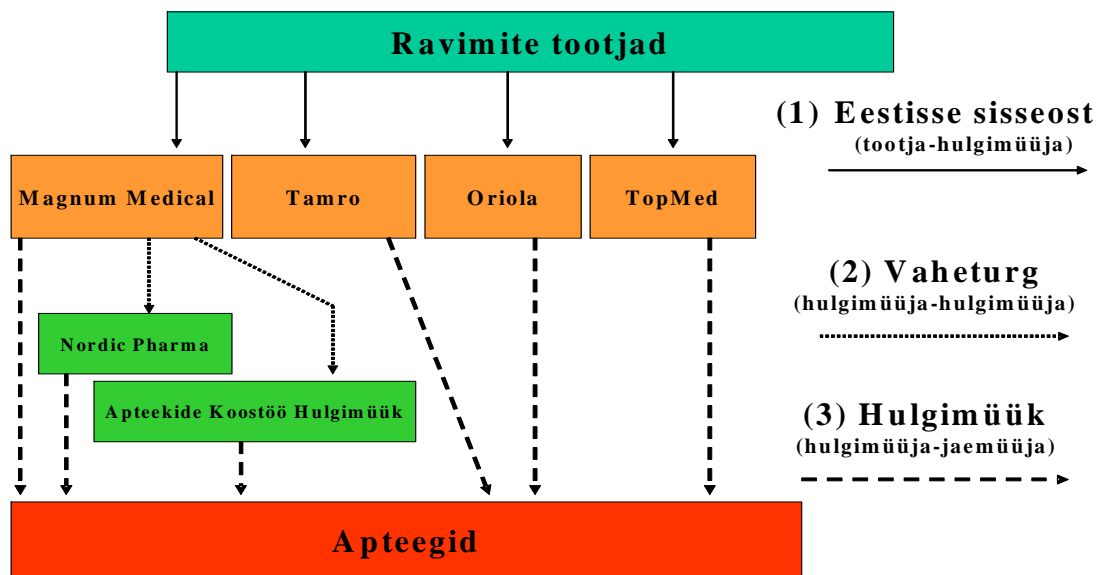
Ravimite juurdehindluse reguleerimine ja piiramine on põhjendatud, kuna tegemist on elanikkonna eluiga ja elukvaliteeti mõjutava kaubaga ning ravimite eest tasumisel osaleb väga suures osas riik. 2006.a. ulatus Eesti Haigekassa jaemүүigiapteekidest väljastatavate ravimite hüvitiste kogusumma 966 miljoni kroonini. Seega on lisaks tarbija huvidele antud juhul tegemist ka riigi huvidega (Eesti Haigekassa rahadega), sest mida nõrgem on konkurents, seda enam saavad kasvada hinnad. Ettevõtjatel ei ole vaja teha pingutusi, et leida odavamaid kaupu ja pakkuda soodustusi. Sellest tulenevalt võib suurendada probleem, kus Eesti Haigekassa ei saa kompenseerida vajalikus ulatuses vajalikke ravimeid.

3.3.3 Apteegiteenuste kaubaturg (horisontaalne mõju)

Terve Pere Apteegi müügitulu 2006. aastal oli Tallinnas [...] milj. krooni, mis annab turuosaks ligikaudu [20-30%], temale järgnevad OÜ Patrika turuosaga ligikaudu [10-20]% ja OÜ Koduapteek turuosaga ligikaudu [10-20%]. Saku Apteegi müügitulu 2006. aastal oli ligikaudu [...] milj. krooni, mis moodustab kogu kaubaturu mahust ca [<1]%.

3.3.4 Vertikaalselt seotud kaubaturg

Alljärgnev skeem iseloomustab kokkuvõtlikult ravimite hulgimüüjate tegevust erinevatel turustustasanditel vertikaalselt seotud kaubaturul Eestis. Vaheturu kohta on esitatud ainult Magnumi hulgimüügi seoses OÜ Nordic Pharma ja Apteekide Koostöö Hulgimüük OÜ-ga (edaspidi nimetatud ka AKH). Siinjuures tuleb täpsustuseks märkida, et 2006. aasta andmete põhjal moodustasid need tarned ligikaudu [...]% vaheturu kogu käibest, ülejäänud ligikaudu [...]% jagunes kõikide hulgimüüjate vahel, v.a AKH, kes teistele hulgimüüjatele ravimeid ei tarninud.

Konkurentsiameti poolt teostatud kaubaturu analüüsist selgus, et erinevatel ravimite turustamise tasanditel lahknevad ravimite hulgimüüjate osatähtsused oluliselt. Suuremate ravimite hulgimüüjate osatähtsused erinevatel ravimite turustamise tasanditel viimasel kolmel aastal olid alljärgnevad:

Ravimite Eestisse sisseost (tootja – hulgimüüja)

	2004		2005		2006	
	Käive	Osatähtsus	Käive	Osatähtsus	Käive	Osatähtsus
Magnumi hulgimüük	[...]	[>40%]	[...]	[>40%]	[...]	[>40%]
Tamro Eesti OÜ	[...]	[20-30%]	[...]	[20-30%]	[...]	[20-30%]
AS Oriola	[...]	[5-10%]	[...]	[5-10%]	[...]	[5-10%]
AS TopMed	[...]	[5-10%]	[...]	[<5%]	[...]	[<5%]
Kokku	1536,9	86,6%	1685,5	91,3%	1917,4	89,7%
Sisseost Eestisse kokku	1774,2	100%	1845,9	100%	2135,9	100%

Tabelis esitatud näitajate allikaks on ettevõtjate poolt esitatud andmed ning kogumaht 2006. aasta kohta tuleneb Sotsiaalministeeriumi analüüsist, mis kajastab hulgimüüjalt hulgimüüjale müügi välistamise tulemusel saadud hulgimüüjate hulgimüügikäivet sisseostuhindades. 2005. ja 2004. aasta kohta on kogumahu arvutamise aluseks võetud ravimite hulgimüügi kaubaturu kasv vastavalt Ravimiameti statistikale.

Vahturg (hulgimüüja – hulgimüüja)

	2004		2005		2006	
	Käive	Osatähtsus	Käive	Osatähtsus	Käive	Osatähtsus
Magnumi hulгимүүк	[...]	[>40%]	[...]	[>40%]	[...]	[>40%]
Tamro Eesti OÜ	[...]	[20-30%]	[...]	[5-10%]	[...]	[5-10%]
AS Oriola	[...]	[5-10%]	[...]	[<5%]	[...]	[<5%]
AS TopMed	[...]	[<5%]	[...]	[<5%]	[...]	[<5%]
OÜ Nordic Pharma	0	0,0%	[...]	[<5%]	[...]	[<5%]
Kokku	263,7	100%	727,9	100%	747,0	100%

Tabelis esitatud näitajate allikaks on ettevõtjate poolt esitatud andmed. Kuivõrd kõikide Eestis tegutsevate ravimite hulгимүүјјate lõikes selle turustamise taseme kohta statistikat tehtud ei ole, siis on kogumahuks summeeritult tabelis kajastatud ettevõtjate vastavad käibed. OÜ Nordic Pharma omas realselt käivet ka 2004. aastal, kuid kuna sellel ajal kasutuses olnud andmebaasid ja arvutiprogrammid on väljavahetatud, puudub nendele andmetele juurdepääs.

Ravimite hulгимүүк (hulгимүүја – jaemүүја)

	2004	2005	2006
Magnumi hulгимүүк	42,4%	25,9%	26,7%
Tamro Eesti OÜ	29,9%	30,5%	30,2%
AS Oriola	5,8%	6,0%	6,7%
AS TopMed	4,6%	4,9%	4,4%
OÜ Nordic Pharma	4,7%	10,0%	11,6%
AKH		15,0%	12,9%
Kokku	87,4%	92,3%	92,5%

Ravimiameti statistilised andmed, mis iseloomustavad hulгимүүјјate poolt üld-ja haiglaapteekidele ning teistele asutustele müüdüd humaanravimeid. Hulгимүүјјad väljastavad ligikaudu 80% inimesel kasutamiseks mõeldud ravimite üldapteekidele, 18% ravimite väljastatakse haiglaapteekidele ning 2% teistele asutustele. (<http://www.ravimiamet.ee/500>). Seega arvestades, et antud koondumise puhul vertikaalset mõju arvestades on oluline müük üldapteekidele, võib Ravimiameti statistilist keskmist arvestades järeldada, et proportsioonid ainult üldapteekidele müümisel jäävad ravimite hulгимүүјјate lõikes ligilähedaselt samadeks. Konkurentsiametile turuanalüüsi raames esitatud andmetest järeldub, et [.....]

Ettevõtjate turujõu hindamisel vertikaalselt seotud kaubaturul on asjakohane arvestada ettevõtjate osatähtsusi kõikidel erinevatel eeltoodud ravimite turustamise tasanditel. Siiski on Konkurentsiamet seisukohal, et praegust turustruktuuri arvestades iseloomustab ravimite hulгимүүјјate tegelikku konkurentsivõimet kõige paremini nende osatähtsus ravimite riiki sisseostul, kuna sellel tasandil on ravimite hulгимүүјјatel kõige suuremad võimalused mõjutada ravimite hinda ja valikut. Kogu järgnev turustustegevus sõltub ravimite valikust, mis on tehtud ravimite riiki sisseostul ning ravimite hinnad on reguleeritud maksimaalsete, nii proportsionaalsete kui fikseeritud juurdehindluse piirmääradega.

Osatähtsuste kronoloogia erinevatel turustamise tasanditel näitab järgmist:

- 1) ravimite Eestisse sisseostu tasandil on ettevõtjate osatähtsused suhteliselt stabiilsed, kõige rohkem on kasvanud Magnumi hulгимүүјјi osatähtsus ning kõige rohkem on langenud AS-i TopMed vastav proportsioon;
- 2) vaheturul on väga suur proportsionaalne ülekaal Magnumi hulгимүүк-l. Vaheturu kogumaht on 2005. aastal märkimisväärselt suurenenud, kerkides ligikaudu 3 korda. Käibe numbritest on näha, et kasvu põhjustajaks on Magnumi hulгимүүк,

kelle käibe kasvas [...] milj. kroonilt [...] milj. kroonini. Tulemuseks on Magnumi hulгимүүк osatähtsuse oluline kasv ning teiste ettevõtjate osatähtsuste langus;

- 3) ravimite hulгимүүги tasandil on stabiilsete osatähtsustega Tamro Eesti OÜ, AS Oriola ja AS TopMed. Teiste ettevõtjate osas on toimunud sarnaselt vaheturu tasandiga 2005. aastal oluline murrang, mille tagajärjel on Magnumi hulгимүүк osatähtsus märkimisväärselt kahanenud ning OÜ Nordic Pharma ja AKH (alustas tegevust 15.11.2004) osatähtsused on vastavalt tõusnud.

2005. aastal toimunud muutused vaheturul ja ravimite hulгимүүги tasandil on omavahel seotud. Magnumi hulгимүүги käibe kasv vaheturul seisnes selles, et Magnumi hulгимүүк hakkas „ravimeid tarnima” OÜ-le Nordic Pharma ja AKH-le. Selle tulemusel langes Magnumi hulгимүүк osatähtsus ravimite hulгимүүги tasandil ning vastavalt kasvasid OÜ Nordic Pharma ja AKH osatähtsused. Siinjuures on oluliseks asjaoluks see, et kõik kolm nimetatud ettevõtjat kasutavad ravimite hulгимүүги teenuse osutamiseks ühtset ressursi, st [.....].

[.....]. Lisaks, nagu ülaltoodud tabelitest näha, ei tegele OÜ Nordic Pharma ja AKH ravimite Eestisse sisseostmisega, nende jaoks on [.....] ravimite tarnijaks Magnumi hulгимүүк. Seega on ka ravimite Eestisse sisseostmine kõigil kolmel ettevõtjal [.....] (Nordic Pharma OÜ-l on Jõhvis lisaks töötavale personalile üks transpordivahend ja ladu. Jõhvi filiaali kaudu turustati 2006. aastal ligikaudu [5-10%] kogu Nordic Pharma OÜ poolt müüdud ravimitest, millest omakorda ligikaudu [40-60%] ulatuses kasutati [.....]. Seega omab Nordic Pharma OÜ poolt ravimite hulгимүүги teenuse osutamiseks oma ressursi kasutamine vaid marginaalset tähendust).

Eeltoodust järeldub, et muudatused vertikaalselt seotud kaubaturu vaheturu ja ravimite hulгимүүги tasanditel on olnud kunstlikud ning OÜ-l Nordic Pharma ja AKH-l puudub tegelik turujõud. Terve Pere Apteek asus oma vastuses Konkurentsiameti hinnangule selles küsimuses eriarvamusele väites, et Magnumi hulгимүүк, OÜ Nordic Pharma ja AKH on iseseisvad ravimite hulгимүүгijad ja eraldiseisvad turuosalised, kes avaldavad üksteisele konkurentsipurvet.

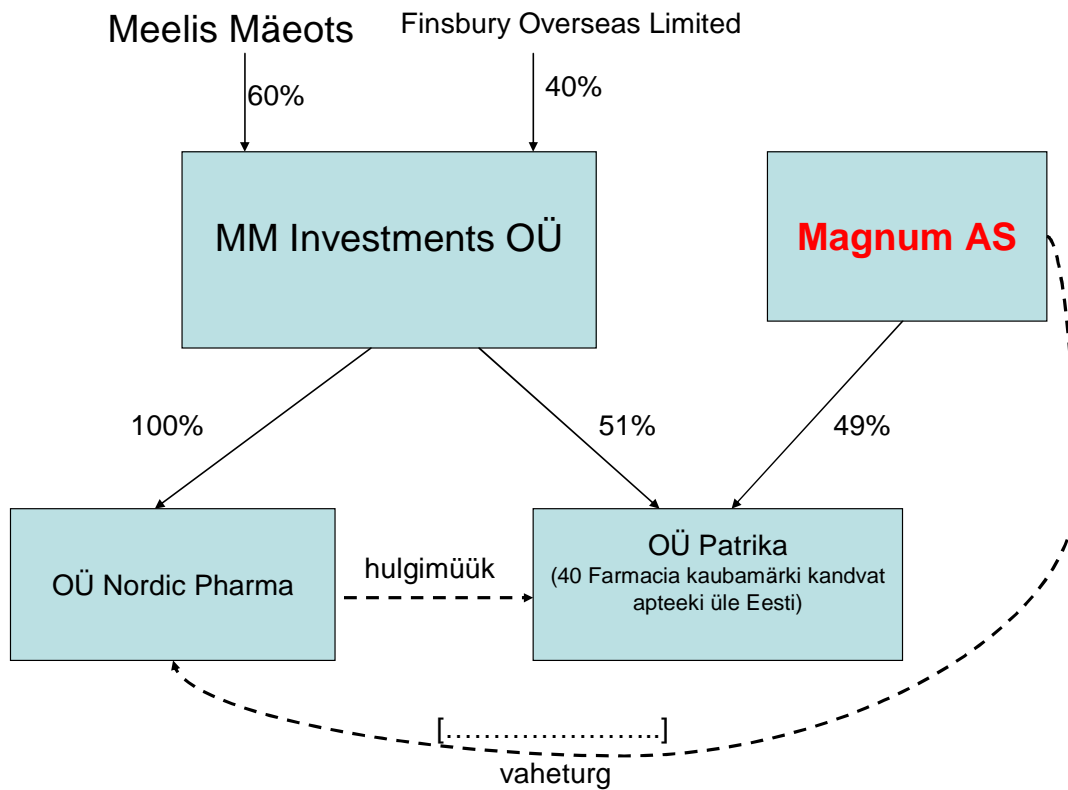
Konkurentsiamet ei nõustu Terve Pere Apteegi seisukohtadega alljärgnevatel põhjendustel:

1. Sotsiaalministeerium on seisukohal, et Magnumi hulгимүүги, OÜ Nordic Pharma ja AKH vahel puudub konkurentsipurvet ning neid ettevõtjaid tuleb arvestada ühtse turujõuna. Samuti liitsid nende hulгимүүгijate turuosad kokku Konkurentsiameti teabenõuetele vastanud kaks ravimite hulгимүүгijat ning osaliselt ka ravimite tootjate esindajad.
2. OÜ Nordic Pharma ja AKH ostavad ravimeid sisse [.....]. AKH ja OÜ Nordic Pharma kasutavad lisaks Magnumi hulгимүүги riiki sisseostmise teenusele ravimite müügiks ka Magnumi hulгимүүги poolt osutatavaid ladustamis- ja logistikateenuseid ehk Magnumi hulгимүүги ressursi. Sellise AKH ja OÜ Nordic Pharma ärimudeli tulemuseks on see, et ravimid jõuavad AKH ja OÜ Nordic Pharma nime all apteekidesse selliselt, et nad ise ravimitega kokku ei puutu- see tuleneb [.....] eripärast. Ravimite ladustamiseks ja transportimiseks on kehtestatud karmid nõuded (Sotsiaalministri 17.02.2005. a määrus nr 27 „Ravimite hulгимүүги tingimused ja kord”, Sotsiaalministri 17. veebruari 2005. a määrus nr 19 „Ravimite säilitamise ja transportimise tingimused ja kord”), mistõttu on nõuetele vastava ressursi soetamine väga kulukas ning ülalpidamine ja kasutamine töömahukas ning kallis. AKH ja OÜ Nordic Pharma vastavat ressursi ei oma, vaid

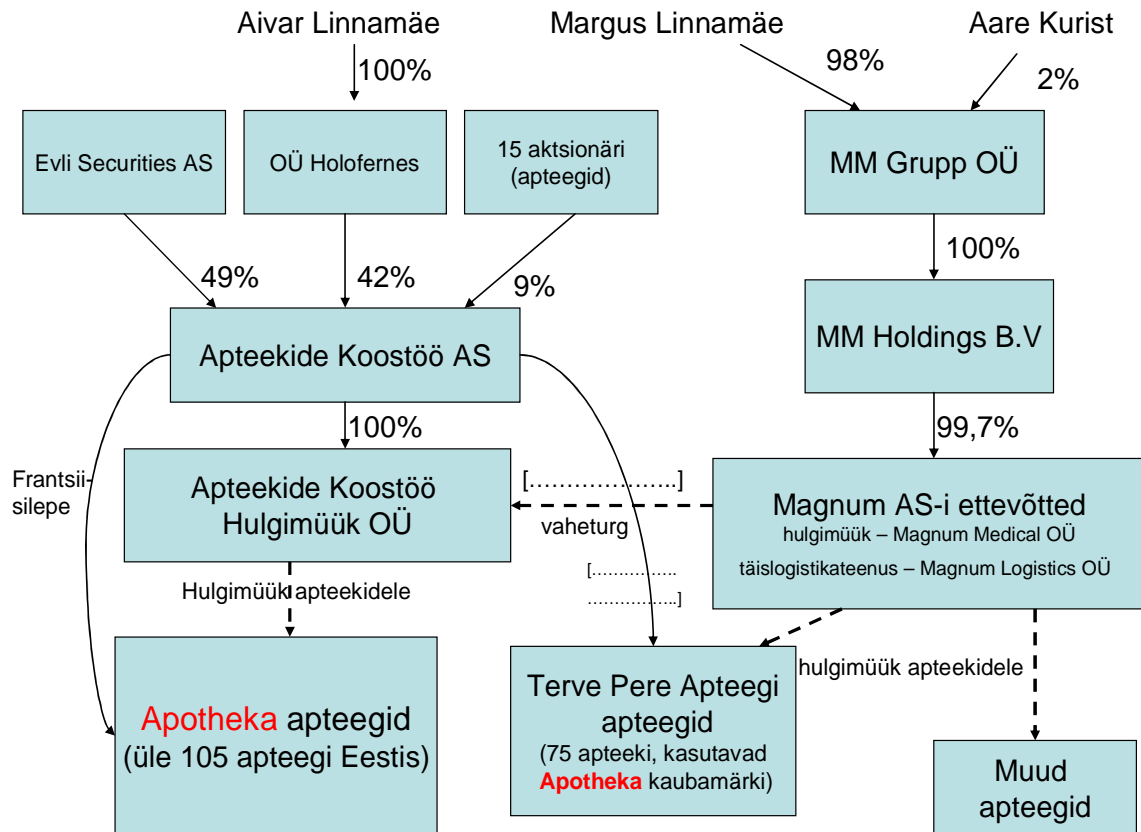
- maksavad Magnumi hulгимүүгиле selle kasutamise eest. Eelnevast tulenevalt ei saa AKH-d ja OÜ-d Nordic Pharma pidada konkurentideks Magnumi hulгимүүгиле.
- Arvestades OÜ Nordic Pharma stabiilseid tarneid Magnumi hulгимүүгист alates sellest ajast kui OÜ Nordic Pharma müüs oma lao- ja büroohoone Tallinnas ja hakkas ostma sisse lao- ja logistikateenust Magnumi hulгимүүгilt, lisaks omandas Magnum AS 2006. aastal 49% OÜ-st Patrika, kellele kuuluvad OÜ Nordic Pharma poolt varustatavad apteegid, samuti arvestades AKH stabiilseid tarneid ainult Magnumi hulгимүүгист alates AKH loomisest, on ebatõenäoline, et Nordic Pharma ja AKH kasutaksid võimalust Magnumi hulгимүүгiga sõlmitud [.....]teenus üles öelda ning hakkaksid vastavaid teenuseid sisse ostma mõnelt Magnumi hulгимүүgi konkurendilt.

Magnum AS-i, Nordic Pharma ja AKH omavahelised seosed:

1) Magnum AS ja Nordic Pharma

Selgituseks skeemile: Nordic Pharma, kui ravimite hulгимүүija, kes varustab Patrika OÜ-le kuuluvaid apteeke, ostab Magnumi hulгимүүгilt sisse [.....]teenust [.....] ning formaalselt müüb ravimid enda nime all OÜ Patrika apteekidele. [.....]

2) Magnum AS ja AKH

Selgituseks skeemile: Magnumi hulgimüük müüb Apotheka apteekidele ravimeid kahel erineval viisil: otse oma nime all ja läbi AKH. Otse müüb Magnumi hulgimüük ravimeid oma kontserni kuuluvatele Terve Pere Apteegi apteekidele (75 apteeki), kes kõik tegutsevad Apotheka kaubamärgi all. Ülejäänud Apotheka kaubamärki kandvaid apteekide varustab AKH, kes ostab Magnumi hulgimüügil sisse [.....]teenuse ning formaalselt müüb oma nime all ravimid edasi. [.....]
.....]

Erinevalt Nordic Pharmast ei oma Magnum AS osalust AKH-s, kuid on siiski piisavalt seotud, et võib järeldada konkurentsiturve puudumist nimetatud ettevõtjate vahel:

- 1) AKH tarnib [...] ravimid Magnumi hulgimüügil;
- 2) nii Magnumi hulgimüügi kui AKH poolt varustatavad apteegid kuuluvad ühte apteegiketti (ühtne kaubamärk, ühtne turundusstrateegia);

Võttes aluseks Magnum AS-i seoseid nii OÜ-ga Nordic Pharma kui AKH-ga ning arvestades asjaolu, et [.....], võib järeldada, et OÜ Nordic Pharma ja AKH turuosad vertikaalselt seotud kaubaturu ravimite hulgimüügi tasandil (tabel lk 15) ei kajasta nende tegelikku turujõudu. OÜ Nordic Pharma ja AKH kohta selles tabelis esitatud turuosad ei ole võrreldavad teiste ettevõtjate kohta väljatoodud turuosadega. Mõlema ettevõtja turujõud on tunduvalt nõrgem kui nendest protsentidest (vastavalt 11,6% ja 12,9%) võiks järeldada ning enamuse nendest turuosadest tuleks arvestada Magnumi hulgimüügi arvele.

Kuigi ettevõtjate turujõudu ei iseloomusta ainult turuosad, võib eeltoodu põhjal järeldada, et Magnumi hulгимүүги osatähtsused nii ravimite Eestisse sisseostu tasandil kui hulгимүүги tasandil on ligilähedaselt sarnased, st Eestisse sisseostu tasandit arvesse võttes [...] % ning vaheturul [...] %.

3.3.5. Käesoleva koondumise mõju vertikaalselt seotud kaubaturule

Saku Apteek tegutseb Apotheka kaubamärgi all ning 2006. aastal oli [...] % ulatuses tema varustajaks AKH, s.t Saku Apteeki varustati [...] Magnumi hulгимүүги poolt maaletoodavate ravimitega ehk vastavalt eelpool toodud põhjendustele oli Saku Apteegi [...] Magnumi hulгимүүг. Siiski, vertikaalse mõju hindamisel ei oma tähtsust, kas koondumise osalised on koondumise eelselt ostja-müüja suhetes või mitte. Koondumisi kontrollitakse ning ka koondumistest tulenevat mõju hinnatakse lähtuvalt muutustest ettevõtjate valitseva mõju struktuuris. Antud juhul tuleb arvestada, et vaatamata faktilisele asjaolule, mis kinnitab, et Saku Apteek juba koondumise eelselt on tarninud [...] osa kaubast kaudselt Magnumi hulгимүүгilt, on Saku Apteegil ka võimalus tarneallikaid muuta. Koondumise jõustudes aga hakkaks ettevõtjaid siduma omandisuhe, mille tagajärjel muutub ka ettevõtja majandustegevust mõjutavate otsuste vastuvõtmise pädevus ning Saku Apteegi üleminekuga Terve Pere Apteegi valitseva mõju alla kindlustatakse samasse kontserni kuuluva Magnumi hulгимүүги poolt seni kaudselt (s.t AKH vahendusel) Saku Apteegile tehtud tarned. Seega seisneb käesolevast koondumisest tulenev vertikaalne mõju mitte turuosa suurenemises, vaid [...] % turuosast ligikaudu [...] % osa kindlustumises.

3.3.6. Mõju vertikaalselt seotud kaubaturule arvestades Saku Apteegi omandamist koosmõjus sama ettevõtja poolt eelneva 2 aasta jooksul omandatud apteekidega

Eestis on selgelt täheldatav tendents, kus suuremate ravimite hulгимүүjatega (Magnumi hulгимүүк ja Tamro Eesti OÜ) samasse kontserni kuuluvad ettevõtjad omandavad apteeke, mille tagajärjel kindlustatakse kontserni kuuluvale ravimite hulгимүүjale tarnekanal ning omandatud apteekidel kaob võimalus tarnija valiku osas. Selline vertikaalne integreerumine kujutab endast ohtu toimivale konkurentsile nii apteegiteenuste kui ravimite hulгимүүги kaubaturul, kuna tekib nn turgude sulgumise efekt, kus ühelt poolt jääb teiste ravimite hulгимүүjate jaoks suletuks suur osa potentsiaalsetest ostjatest ja teiselt poolt võetakse apteekidelt võimalus valida tarnijat.

Arvestades Magnumi hulгимүүги turuosa vertikaalselt seotud kaubaturul ja tendentsi, kus temaga samasse kontserni kuuluvad ettevõtjad omandavad vähehaaval apteeke, on käeoleval ajal oluline lahendada küsimus, kas kontserni eelnimetatud tegevus tugevdab Magnumi hulгимүүги positsiooni ning mõjutab negatiivselt konkurentsi vertikaalselt seotud kaubaturul, kuigi iga üksikjuhtum ei pruugi kaubaturu struktuuri oluliselt muuta. Hindamaks sellisest tendentsist tulenevat mõju konkurentsiolekorraks on käesoleva koondumise puhul valitud ajaperioodiks 2 aastat tagasiulatuvalt alustades arvestust antud koondumisest.

Terve Pere Apteegi esindaja asus seisukohale, et Konkurentsiamet saab hinnata vaid konkreetset kontrollimisele kuuluvat koondumist (antud juhul Saku Apteegi omandamist) ja selle mõju, mitte üldist turul toimivat tendentsi, põhjendades seda sellega, et KonkS § 24 lõikes 7 sätestatud 2-aasta kriteerium puudutab ainult käibe arvutamist, et teha kindlaks, kas koondumine kuulub KonkS § 21 lg 1 alusel kontrollimisele või mitte.

Konkurentsiamet nõustub eeltoodud seisukohaga selles osas, et KonkS § 24 lõikes 7 sätestatud 2-aasta kriteerium puudutab käibe arvutamist, et teha kindlaks, kas koondumine kuulub KonkS § 21 lg 1 alusel kontrollimisele või mitte, kuid ei nõustu sellega, et koondumise hindamisel ei tohi arvestada tendentsi ehk antud koondumise koosmõju

varasemate samas majandusharus sama ettevõtjaga seotud koondumistega. Konkurentsiamet on antud koondumise menetlemisel järginud haldusmenetluse seaduses sätestatud haldusmenetluse põhimõtteid (täpsemad põhjendused 15.02.2008 vaideotsus nr 3.1-8-08/008-VO) ning on veendumusel, et käesoleva koondumise asjaolusid arvestades on tendentsi hindamine eesmärgipärane ning vajalik. Tendentsi arvestamise eesmärgipärasus seisneb selles, et hoida ära konkurentsikahjustumine tulevikus. Konkurentsiamet satuks vastuollu koondumistele hinnangute andmisel ning rikuks õiguspärase ootuse põhimõtet kui ta leiaks, et koondumine kahjustab oluliselt konkurentsikahjustumise, kui toimub üks suuremahuline koondumine ning mitme järjestikuse väiksemahulise koondumise puhul, mis kokkuvõttes viib ettevõtja turujõu samale tasemele kui ühe suurema koondumise puhul, asuks seisukohale, et konkurents ei saa kahjustatud. Käesoleva koondumise asjaolusid arvestades, juhul kui Magnumi hulгимүүги turuosa oleks 2 aastat tagasi ühe tehingu tulemusel suurenenud korraga [...]%, oleks Konkurentsiamet tõenäoliselt konkurentsikahjustumise hindamisel jõudnud samade järeldusteni nagu antud koondumise puhul tendentsi arvestades. Eelkirjeldatud tendentsi ning Konkurentsiameti suhtumist sellesse näitab ka eelmine Magnum AS-iga seotud koondumise teade, millega Magnum AS-i emaettevõtja MM Holdings B.V. soovis saada Konkurentsiametilt loa OÜ Patrika üle valitseva mõju omandamiseks. Selle koondumise menetlemine lõpetati mõned päevad enne Konkurentsiameti otsuse tegemise tähtpäeva (menetlus kestis üle 5 kuu), kuna MM Holdings B.V. loobus OÜ Patrika üle valitseva mõju omandamisest. [.....]. Selle koondumise puhul oli küll tegemist tunduvalt suuremahulisema koondumisega (OÜ-le Patrika kuulub 40 apteeki üle Eesti kogukäibega ligikaudu [...] milj. krooni), kuid samas nagu eelpool kirjeldatud Magnum AS juba omab OÜ-s Patrika 49% osalust ning [.....] müüakse OÜ Patrika apteekides (Farmacia apteegikett) Magnumi hulгимүүги poolt Eestisse sisseostetud kaupa. Seega sarnaselt käesolevale koondumisele ei oleks ka OÜ Patrika omandamine suurendanud Magnumi hulгимүүги turuosa vertikaalselt seotud kaubaturul, kuna reaalselt Magnumi hulгимүүк juba kaudselt (läbi OÜ Nordic Pharma) oli nende apteekide [.....] varustajaks. Kuigi käesolev koondumine on isegi 2-aastast tendentsi arvestades mahu poolest väiksem kui OÜ Patrika omandamine, iseloomustavad need tehingud ühte ja sama tendentsi ning suure vertikaalselt integreeritud ettevõtja soovi oma positsiooni tugevdamisega apteegiteenuste kaubaturul tugevdada oma turujõudu vertikaalselt seotud kaubaturul. Sellistele sarnasustele tuginedes peaks Terve Pere Apteegil olema õiguspärane ootus, et Konkurentsiamet näeb konkurentsiprobleeme ka antud koondumise puhul.

Koondumise teate esitaja andmetel oli kõikide Terve Pere Apteegi poolt viimase kahe aasta jooksul omandatud apteekide käive koos antud koondumise raames omandatava Saku Apteegi käibega 2006. aastal ligikaudu [...] milj. krooni. Sellest tulenevalt oli nende apteekide ostude osatähtsuseks kogu ravimite hulгимүүги kaubaturu mahust Eestis ligikaudu [...]%. Sellise eelneva perioodi kestel erinevate koondumiste summeerimisel saadud turuosa muutuse hindamiseks käesoleval hetkel tuleb arvestada, et eelmärgitud [...]% sisaldub Magnumi hulгимүүги [...]%-lises turuosas. Sellest tulenevalt väljendub turuosa muutus järgmiselt: [...]% + [...]% = [...]%. Oluline on siinkohal ka rõhutada, et iga järgnev samalaadne koondumine, kus Magnum AS-i kontserni kuuluvad ettevõtjad omandavad apteegiteenuseid osutavaid ettevõtjaid (apteeke), sõltumata iga koondumise tulemusena saavutatavast turuosa kasvust, tugevdab Magnumi hulгимүүги turgu valitsevat seisundit vertikaalselt seotud kaubaturul. Tähtis ei ole mitte protsent, mille võrra Magnumi hulгимүүк koondumise tulemusel suureneb, vaid oma turgu valitseva seisundi järkjärguline tugevdamine. Arvestades asjaolu, et Magnum AS kontserni ettevõtjad on eelmistel aastatel järjepidevalt omandanud apteekide, ei ole Konkurentsiametil alust arvata, et kõnealolev koondumine jääks viimaseks. Iga järgnev koondumine suurendaks veelgi

konsentratsiooni vertikaalselt seotud kaubaturul ning tugevdaks Magnumi hulгимüügi turujõudu.

Arvestades eeltooduga ning tuginedes Konkurentsiameti poolt läbiviidud kaubaturu analüüsi raames kogutud andmetele, tugevneb Konkurentsiameti hinnangul käesoleval juhul koondumis(t)e tulemusel turgu valitsev seisund vertikaalselt seotud kaubaturul Eestis KonkS § 13 tähenduses. Samuti näitavad Magnumi hulгимüügi kõrge turuosa vertikaalselt seotud kaubaturul ning konkurentidest suurem turuosa apteegiteenuste kaubaturul Tallinnas (koos lähiumbrusega) seda, et antud koondumine kahjustab oluliselt konkurentsi ning selle koondumise konkurentsi kahjustavad mõjud on alljärgnevad:

Magnum AS kontserni turujõudu tugevdavad faktorid:

1. **Magnumi hulгимüügi turuosa suurenemine vertikaalselt seotud kaubaturul.**
Viimasel kahel aastal on Magnumi hulгимüügi turuosa vertikaalselt seotud kaubaturul kasvanud [...]%-lt [...]%-ni. Selline turuosa kasv on märgiks ettevõtja tugevast turujõust ja kasvupotentsiaalst. Turuosa kasv aga on võimalik ainult teiste hulгимüüjate arvelt ning selle tulemusel kaotavad oma turuosa väiksemad ravimite hulгимüüjad.
2. **Kõrge turuosa võrreldes konkurentidega.**
Magnumi hulгимüügil on kõrge turuosa apteegiteenuste kaubaturuga vertikaalselt seotud kaubaturul (>40%). Suurimaks konkurendiks sellel kaubaturul on Tamro Eesti OÜ turuosaga [20-30]% ning talle järgnevad AS Oriola [5-10%] ja AS TopMed [<5%] (arvestatud on turuosadega Eestisse sisseostul). Seega on Magnumi hulгимüük vertikaalselt seotud kaubaturul suures proportsionaalses ülekaalus. Lisaks omab Terve Pere Apteek kõige suuremat turuosa apteegiteenuste kaubaturul Tallinnas (koos lähiumbrusega) - ligikaudu [20-30]%, ning turuosa poolest on järgmiseks ettevõtjaks OÜ Patrika (Farmacia kaubamärk) turuosaga ligikaudu [10-20]% (Magnum AS omab OÜ-s Patrika 49% osalust ning nii Terve Pere Apteegi apteegid kui OÜ Patrika apteegid turustavad [.....] Magnumi hulгимüügi poolt Eestisse sisseostetud ravimeid). Seega on Terve Pere Apteegil koos temaga samasse kontserni kuuluvate ettevõtjatega tugev turujõud nii apteegiteenuste kaubaturul Tallinnas (koos lähiumbrusega) kui ka sellega vertikaalselt seotud (üleneval) kaubaturul. Apteegiteenuste kaubaturul Tallinnas (koos lähiumbrusega) on turuosa poolest järgmine OÜ Koduapteek (Tamro Eesti OÜ-ga samasse kontserni kuuluv ettevõtja, tegutseb +Apteek1 kaubamärgi all) turuosaga ligikaudu [10-20]%.
3. **Tugev müügivõrk ja tuntud kaubamärk**
Kaubaturu analüüsist selgus, et suurima ravimite hulгимüüja, Magnumi hulгимüügi, tarnetest on tugevalt sõltuvad nii temaga samasse kontserni kuuluvad Terve Pere Apteegi apteegid kui ka Apotheka kaubamärki kandvad apteegid ning kaudselt OÜ-le Patrika kuuluvad Farmacia kaubamärki kandvad apteegid (ligikaudu 40 apteeki üle Eesti). Apotheka kaubamärki kannavad 75 Terve Pere Apteegi apteeki, millele lisanduvad nn koostööpartneritest apteegid, moodustades apteegiketi, kuhu kuulub Eestis üle 180 apteegi (Ravimiameti andmetel oli Eestis 2007. aastal kokku 523 üldapteeki). Nimetatud üle 180 apteegi kasutavad Apotheka kaubamärki ning tarnivad [.....] ravimitest Magnumi hulгимüügilt (nii otse kui AKH vahendusel). Viimase kolme aasta andmed näitavad, et Apotheka apteekide peamiseks varustajateks [...] ja AKH. Seega võib järeldada, et Magnumi hulгимüügi niigi suurele turuosale vertikaalselt seotud kaubaturul annab tugevust

juurde Apotheka ja Farmacia apteegikettide seotus Magnumi hulгимүүгист ning sõltuvus tema tarnetest.

4. **Olulised piirangud mõjutatud kaubaturgudele sisenemiseks ning piiratud potentsiaalne konkurents.**

Uute ettevõtjate sisenemine vertikaalselt seotud kaubaturule on seotud suurte oluliseks piiranguks ravimite hulгимүүгистe jaoks peamiste ostjate –apteekide– seotus juba tegutsevate suuremate ravimite hulгимүүгистega, mistõttu on uue kaubaturule siseneja jaoks müügikanalite valik oluliselt piiratud.

Uute ettevõtjate sisenemine apteegiteenuste kaubaturule on takistatud õigusaktidest tulenevate piirangute tõttu apteekide avamisele, mille tulemusel on praktiliselt kõrvaldatud potentsiaalne konkurents ehk uute ettevõtjate kaubaturule sisenemine. Kaubaturule sisenetakse vanade apteekide asukohtades rendilepingute uuendamise kaudu, mille raames võetakse üle apteegi pidamine, uute apteegipindade avamisega uutest kaubanduskeskustes või sõltumatute apteekide ülevõtmise kaudu. Nagu märgitud eelpool (lk 12) on apteegiteenuste kaubaturule sisenemise piirangute tõttu praktiliselt kõrvaldatud potentsiaalse konkurentsi võimalus, mis tähendab, et kaubaturule ei tule uusi ettevõtjaid. Samas oleks isegi ilma eelkirjeldatud apteekide avamise piiranguteta apteekide vaba lisandumine piiratud ravimite nõudlusega. erialase (farmatseutilise) kaadri nappusega. Seetõttu on igasugused ümberstruktureerimised ja turu muutused praktiliselt võimalikud ainult süsteemi sees. Sellised piirangud apteegiteenuste kaubaturul piiravad otseselt uute ettevõtjate sisenemist nii apteegiteenuste kaubaturgudele kui nendega vertikaalselt seotud kaubaturule ehk oluliselt on piiratud potentsiaalse konkurentsi võimalus.

Koondumis(t)e tulemusel seisneb konkurentsi kahjustumine alljärgnevas:

5. **Kaubaturgude sulgumise efekt**

Magnumi hulгимүүгистe ja apteegiteenuste osutajate vertikaalne integreerumine kujutab endast ohtu toimivale konkurentstile erinevatel vertikaalselt seotud ravimite turustamise tasanditel: riiki sisseost, hulгимүүгист, jaemүүгист (apteegiteenuste osutamine), kuna tekib nn turgude sulgumise efekt.

Ravimite hulгимүүгистiga samasse kontserni kuuluvad apteegid on suures sõltuvuses kontsernisisesest ravimite hulгимүүгистe valikust ja teenustest ning ei tarni kaupa reeglina teistelt ravimite hulгимүүгистatelt. Apteekide ülevõtmine vertikaalselt integreeritud kontserni poolt vähendab teiste ravimite hulгимүүгистe tegutsemisvõimalusi ning nõrgendab nende konkurentsi võimet, kuna väheneb nende kliendibaas.

Eestis on kolm suurt ravimite hulгимүүгистega vertikaalselt seotud apteegiketti. Apotheka ja Farmacia apteegiketid on nii otse kui ka kaudselt seotud Magnumi hulгимүүгистe tarnetega ning nende kahe apteegiketi osatähtsus Eesti üldapteekide kogukäibest on ligikaudu 54%. Apteegikett +Apteek1 on vertikaalselt sõltuv teise suurema ravimite hulгимүүгистe Tamro Eesti OÜ tarnetest. +Apteek1 apteegiketi osatähtsus Eesti üldapteekide kogukäibest on ligikaudu 33%. Kokku moodustab nimetatud kolme apteegiketi osatähtsus kogu Eesti üldapteekide müügist ligikaudu 87% (apteegikettide osatähtsuste leidmisel on tuginetud Konkurentsiametile kaubaturu analüüsi käigus esitatud andmetele ja Raviametis koostatud ülevaatele 2005. aasta ravimite jaemүүгистu jagunemisest apteekide turunduskettide vahel, millele 2006. aasta kohta andmete saamiseks on liidetud üldapteekide kogukäibe kasv vastavalt Raviameti statistikale). Mõlema nimetatud apteegikettide

põhivarustaja (Magnumi hulгимүүк ja Tamro Eesti OÜ) osatähtsus kokku ravimite Eestisse sisseostmise tasandil moodustab ligikaudu [70-80%]. Seega liigub läbi kahe kõige suurema ravimite hulгимүүja ning nendega seotud apteegikettide väga suur osa kogu Eestis käibivatest ravimitest, sealjuures on Magnumi hulгимүүgi ning tema tarnetest sõltuvate apteegikettide osatähtsus tunduvalt suurem kui tema lähimal konkurendil.

Ülalesitatud protsentuaalsetest näitajatest järeldeb, et 2006. aasta seisuga on jäänud teiste hulгимүүjate kliendibaasiks 13% Eesti üldapteekidest (kogukäibe põhjal arvutatuna). Konkurentsiameti turuanalüüsi tulemused näitavad selgelt, et nende muude apteekide varustamisel on kõige suurem osatähtsus kahel hulгимүүjal: AS Oriola ja AS TopMed. Kokkukuivava kliendibaasi tulemusel kahanevad nende, konkureerivate ravimite hulгимүүjate, võimalused varustada üldapteeke. See võib kasvatada oluliselt nende hulгимүүjate kulusid, kuivõrd tarnevõimaluste piiratus ei võimalda neil kulutusi optimeerida ega tugevat turupositsiooni hoidvate hulгимүүjatega konkureerida, mis võib sundida konkureerivaid ettevõtjaid turult lahkuma.

Kui apteekide ülevõtmise eelselt on vähemalt teoreetiline võimalus, et Magnumi valitseva mõju alla mitte kuuluvad Apotheke ketti kuuluvad apteegid võiksid tarnida ravimeid teistelt ravimite hulгимүүjatelt, seda eriti juhul, kui konkureerivad hulгимүүjad pakuksid paremaid tarnetingimusi kui Magnumi hulгимүүк ja/või sellega seotud ettevõtjad, siis apteekide omandamise jätkuv tendents välistab sellise võimaluse tulevikus.

Seega vähenevad teiste ravimite hulгимүүjate ravimite turustamisvõimalused, kuivõrd neil kaob ka potentsiaalne võimalus pakkuda Apotheke ketti kuuluvatele nn sõltumatutele apteekidele oma kaupa. Teiste hulгимүүjate võimaluste vähenemisega ravimeid müüa, kaasneb Magnumi hulгимүүgi võimaluste suurenemine asendada teiste ravimite hulгимүүjate tarneid apteekidele oma tarnetega.

6. Vertikaalselt seotud kaubaturu struktuuri säilitamise vajalikkus

Konkurentsiamet on veendumusel, et konkurentsioiguse ning käesoleval juhul koondumise kontrolli eesmärk ei ole konkurentide kaitsmine. Seda on silmas peetud ka käesoleva koondumise hindamisel. Siiski on oluline tagada turgude avatus konkurentsile ja konkurentsivõimeline turustruktuur. Eelpool kirjeldatud turgude sulgemise jätkuv tendents võib viia olukorrani, kus ravimite hulгимүүgi tegevus Eestis koonduks vaid kahe ettevõtja kätte.

Selline olukord võib tekitada mitmetahulisi probleeme. Ühelt poolt võib selline olukord põhjustada ka apteegiteenuste kaubaturgudel tegutsevate Magnumi hulгимүүgiga ja Tamro Eesti OÜga mitteseotud konkurentide kulutuste suurenemist, kuna nende varustajate konkurentsivõime nõrgenemise tõttu muutub neil raskemaks tarne saamine samade hindadega ja tingimustel nagu need olid enne koondumist. Kuigi neil säiliks võimalus saada tarneid allesjäävatelt hulгимүүjatelt, kes on Ravimiseaduse § 44 lg 1 punktist 7 tulenevalt kohustatud tagama võrdsed tingimused kõigile apteekidele, võimaldaks selline areng kahel allesjääval hulгимүүjal pakkuda ebasoodsamaid tarnetingimusi kõigile apteekidele, kuna tarnetingimuste osas puuduks tõhus konkurents.

Teiselt poolt võib turustruktuuri kontsentreerumine tekitada probleeme ka ravimitootjatele, kelle jaoks võib olla piiratud ligipääs Eesti turule, kui allesjäävad ravimite hulgemüüjad ei soostu nende ravimeid turustama või pakuvad neile ebamõistlikke tingimusi. Kuigi hulgemüüja-hulgemüüja tasandil ja hulgemüüja-jaemüüja tasandil on ravimite juurdehindlus riigi poolt reguleeritud, konkureerivad ravimite hulgemüüjad logistika- ja lisateenuste osas. Juhul, kui vastavad teenuste hinnad ja tingimused ravimite hulgemüüjate vahelise konkurentsivähendamise tõttu ravimitootjate jaoks halvenevad, kandub see mõju edasi CIP-hindade kasvus (riigipoolse hinnakokkuleppeta ravimite puhul), mis omakorda tõstaks ravimite hindu ka lõpptarbivate jaoks.

Seepärast on Konkurentsiamet seisukohal, et hulgemüüjate kontsentreerumine ei tagaks ravimitootjatele piisavat turustuskanalite valikut, mistõttu ei pruugi lõpptarbivatele olla tagatud alati piisav ja ratsionaalne ravimivalik. Senise turustruktuuri säilimine pidurdaks hulgemüüjate vahelise konkurentsivõime tõttu tootjahindade (CIP hind) tõusu, mis tagaks lõpptarbivatele ka parema ravimite majandusliku kättesaadavuse.

Eelnevalt tulenevalt on Konkurentsiamet seisukohal, et Magnum AS-iga ühte kontserni kuuluvate ettevõtjate poolne apteekide jätkuv omandamine kahjustab oluliselt konkurentsi ravimite hulgemüüjate seas ning omab seetõttu negatiivset mõju nii apteegiteenuste kaubaturule kui ka lõpptarbivatele. Seepärast leiab Konkurentsiamet, et käesolev koondumine koosmõjus samas majandusharus sama ettevõtja poolt varem omandatud ettevõtjatega, kahjustab oluliselt konkurentsi, mistõttu KonkS § 22 lg 3 kohaselt Konkurentsiamet keelab koondumise.

Lähtudes eeltoodust ja juhindudes KonkS § 27 lg 2 punktist 2

otsustan:

keelata Terve Pere Apteek OÜ ja OÜ Saku Apteek koondumine.

Otsuse peale võib esitada vaide Konkurentsiameti peadirektorile haldusmenetluse seaduses sätestatud korras või kaebuse Tallinna Halduskohtule halduskohtumenetluse seadustikus sätestatud korras 30 päeva jooksul, arvates käesoleva otsuse teatavakstegemisest.

Kristel Rõõmusaar

Konkurentsiameti konkurentsivõime juhataja – peadirektori asetäitja kt